

2011 12 | INFORMATIE PROFESSIONAL

vakblad voor informatiewerkers

01

MBO-bibliotheekopleiding

**ROC's
in een spagaat**

02

Expertmeeting

**Afstemming
opleiding
en praktijk**

03

IDM'ers in de OB

**Bruggen-
bouwers**

04

Onderzoek

**Wat doen
studenten
in de bieb?**

**9 oud-
IDM'ers**
7 jaar later

Adlib Bibliotheek catalogiseert meer dan boeken alleen. Adlib Bibliotheek vormt de kern van een compleet informatie- en kenniscentrum. Desgewenst kunt u deze kern uitbouwen met de uitleen-, bestel- en tijdschriftenmodules, of met vragenregistratie, SDI, full-text search en verschillende online services. Iedere vorm van informatie wordt zo op maat gemaakt voor uw gebruikers. Niet voor niets is Adlib Bibliotheek in gebruik bij vele mediatheken, bedrijven, (hoge)scholen, en juridische en overheidsinstellingen.

Veelzijdig Overzichtelijk Aanpasbaar aan alle soorten publicaties
Internetmodules: SDI attenderen, Online reserveren en Full text zoeken Eenvoudig titelbeschrijvingen ontleen Makkelijk rapporteren Geïntegreerde aanvullende modules: Bestelmodule, Uiteenmodule en Tijdschriftenmodule Meertalig Internationale standaarden SRU, ISBD/AACR2, Z39.50 MARCXML, OAI-PMH en meer Integreerbaar met Adlib Museum en Adlib Archief tot één 'crossdomain' systeem API-koppelingen Keuze databases MS SQL Server, Oracle, Adlib Internet ready.

Adlib Information Systems
(0346) 58 68 00
sales@adlibsoft.com
www.adlibsoft.com

InformatieProfessional is een uitgave (15de jaargang)
 van Otto Cramwinckel Uitgever,
 Herengracht 416, 1017 BZ Amsterdam.
www.informatieprofessional.nl

Jos van Dijk, Alice Doek, Alice de Jong, Marie-José Klaver (nieuwsredacteur),
Carin Klompen, Marieke Kramer, Hans van der Laan, Jenny Mateboer,
Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Eric Sieverts,
Jeroen Tegelaar en Ans ter Woerds.

Eric van den Berg, Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl.

Theo Bosboom, Trudy Bults, Margo Groenewoud, Leen Liefsoens,
Klaas Jan Mollema, John van de Pas, Erna Slangen, Arie Verrijp en Bert Zeeman.
Omslagbeeld: Eric van den Berg.

Drs. P. Evers, drs. C. Groeneveld (voorzitter), drs. Ch. L. Citroen en
prof.dr. J.S. Mackenzie Owen.

Otto Cramwinckel Uitgever, Herengracht 416, 1017 BZ Amsterdam, tel. 020-6276609, fax 020-6383817. InformatieProfessional verschijnt maandelijks (10 x per jaar, januari/februarinummer en juli/augustusnummer gecombineerd). Abonnementenprijs € 90,-. Instellingen met meer dan één abonnement op hetzelfde adres betalen voor het tweede en volgende abonnement € 60,-. Nieuwe abonnementen: abonnementen worden per jaargang afgesloten. Het abonnement wordt jaarlijks in het eerste kwartaal gefactureerd. Beëindiging abonnement: Abonnementen kunnen uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Studentenabonnement € 50,- (met als maximale duur vier jaar), losse nummers € 12,50. Leden van de NVB komen in aanmerking voor een gereduceerd abonnementstarief. Meer informatie biedt het NVB-secretariaat, Mariaplaats 3, 3511 LH Utrecht, tel. 030-2330050, email info@nvbonline.nl.

Otto Cramwinckel Uitgever, tel. 020-6276609, fax 020-6383817.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

ADVERTENTIE-INDEX

Adlib	2	DISH	40
Biblioneſ	36	Ingreſſus	31

Het vak

Deze aflevering van InformatieProfessional is bijna een soort themanummer geworden. U vindt in deze aflevering veel dat direct of indirect te maken heeft met scholing of onderwijs. Dat dit thema leeft in onze beroepsgroep, bleek ook bij de discussies over 'het vak' op het NVB-congres afgelopen maand. Overigens is het een beetje toeval dat in dit nummer veel artikelen rond dit thema samenkwamen. Om ook nog wat andere onderwerpen aan de orde te laten komen, is informatie over topscripties van de afgelopen periode dit keer zelfs alleen op de website van ons blad te vinden.

In dit nummer onthult Leen Liefsoens wat de resultaten waren van het onderzoek dat ze in een eerder John-Mackenzie-Owen-nummer al had aangekondigd. Jos van Dijk rapporteert uit een bijeenkomst van de FOBID Opleidingscommissie die over de aansluiting van opleidingen en praktijk gediscussieerd heeft. Ook combineren we 'human interest' met wat het informatievak in de praktijk inhoudt, door te rapporteren hoe het negen IDM-studenten is vergaan in de zeven jaar na hun entree op de arbeidsmarkt. Verder wordt aandacht besteed aan reguliere hbo- en mbo-opleidingen op ons vakgebied. Maar u kunt ook lezen hoe het in 'onze' voormalige Caribische contreien met het vak gesteld is.

Eric Sieverts

redactie@informatieprofessional.nl

2011 12

nieuws 4 | column 13 |

Dutch Caribbean Library Association 28 |

recht op informatie 31 | weekboek 32 | agenda 34 |

data doen ertoe 35 | verschenen 36 | exposities 37 |

professional in het nieuws 38 | overstap 38 |

PAG 12 JOS VAN DIJK

Komt het ooit nog goed tussen opleiding en praktijk?

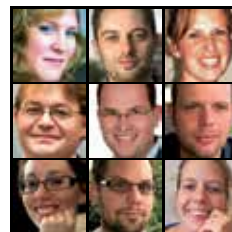
Op 13 oktober vond een expertmeeting plaats over een aloud vraagstuk: de aansluiting tussen opleiding en praktijk. Aanwezige experts deden hun best FOBID Opleidingscommissie op weg te helpen naar een betere afstemming.

PAG 14 RONALD DE NIJS

Oud-IDM'ers: 'Studie komt ook van pas buiten het informatievak'

In 2004 interviewde InformatieProfessional negen pas afgestudeerde IDM'ers die met hun eerste baan waren gestart. Na zeven jaar zoekt InformatieProfessional hen weer op.

PAG 17 ARIE VERRIJP, TRUDY BULTS EN ERNA SLANGEN ROC's in een spagaat

Drie ROC's bieden sinds acht jaar een bibliotheekopleiding op mbo-niveau aan. Ze zitten ingeklemd tussen de behoefte aan maatwerkmodules vanuit de branche en de noodzaak om een opleiding als geheel aan te bieden.

PAG 21 JOHN VAN DE PAS

IDM'ers in de OB

Het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken heeft onlangs een competentiematrix voor de bibliotheekmedewerker van de toekomst gepubliceerd. Welke IDM-competenties passen bij de behoeften van de openbare bibliotheekbranche?

PAG 24 LEEN LIEFSOENS

Wat doen doen studenten nu echt in de bibliotheek?

Bibliotheken van hogescholen en universiteiten puilen uit van de studenten die er komen werken. Maar wat doen ze er nu echt? Studenten van de masteropleiding Culturele Informatiewetenschap gingen op onderzoek uit.

Het volgende (dubbel)nummer van InformatieProfessional verschijnt 27 januari. Bijdragen voor dat nummer zijn welkom tot 9 januari.

Bibliothunk

In de Amerikaanse bibliotheekwereld is ongeveer 80 procent blank en 72 procent vrouw. Nog een feit: tienduizenden bibliothecarissen bereiken binnen vijf jaar de 65-jarige leeftijd. Met dit beeld wil *The Men of the Stacks* 2012-kalender afrekenen. Het idee ontstond een paar jaar geleden, toen een aantal Amerikaanse informatiewerkers een kalender met getatoeëerde vrouwen uit de bibliotheekwereld in handen kreeg. Nu ligt er een masculiene versie. Dat

wil zeggen: met in (vrijtijds)kleding gestoken jongemannen – of juist schaars geklede. En met een zichtbare tatoeage. De kalender, waarvan de opbrengst naar een goed doel gaat, heeft al de blog van Oprah Winfrey gehaald. Ten overvloed stond er in de kop van het blogbericht vermeld dat het *mannelijke* bibliothecarissen betrof: 'beefcake (male) librarians'. Er valt inderdaad nog een wereld te winnen. menofthestacks.com

<

Beroep van informatie-professional raakt versplinterd

Steeds meer werknemers hebben directe rol bij zoeken en verwerken van informatie.

De tijd is voorbij dat een bedrijf één informatieprofessional kende. In de meeste gevallen ging het om het hoofd van de bedrijfsbibliotheek, die voor iedereen relevante informatie kon onderzoeken. Het vak van de informatieprofessional is de afgelopen jaren versnipperd geraakt, zegt onderzoeksbureau Dow Jones Activa in een recent onderzoek.

Dow Jones Activa onderscheidt zes verschillende rollen in de omgang met informatie op de werkvloer:

Foto: Efrén Guerrero

- > **Het kompas:** een visionaire leidinggevende die vertrouwt op historische informatie en trends om beslissingen voor de lange termijn te nemen.
- > **De verbinder:** iemand die voortdurend nieuws consumeert en trivia opzuigt uit de social media.

- > **De kapitein:** een leidinggevende die werk delegeert en branchespecifieke trends monitort en nieuwe informatie efficiënt kan samenvatten en gebruiken voor beslissingen op de korte termijn.
- > **De verzamelaar:** de onderzoeker die gericht op zoek is

naar gespecialiseerde informatie en branchespecifiek nieuws.

- > **De scout:** iemand die behoefte heeft aan informatie die relevant is voor de specifieke projecten waaraan hij of zij werkt en ook geïnteresseerd is in het laatste nieuws en trends, maar alleen op het eigen werkgebied.

- > **De InfoPro** oftewel informatieprofessional nieuwe stijl: de bedrijfsbibliothecaris 2.0 die zich heeft gespecialiseerd in zoeken en databases. <

Ninja-bibliothecarissen van de CIA doorzoeken het sociale web

Open Source Center brengt elke dag het Witte Huis op de hoogte van sentimenten op Twitter en Facebook.

Informatieanalisten van de CIA, die zichzelf de geuzennaam 'ninja-bibliothecarissen' hebben gegeven, pluizen het sociale web uit. In het Open Source Center analyseren ze berichten op onder meer Facebook, Twitter en weblogs. Hun interesses zijn zeer breed. De honderden informatieprofessionals van de CIA zijn zowel op zoek naar de publieke opinie als naar revoluties. Associated Press (AP) mocht op bezoek bij

het Open Source Center onder voorwaarde dat het persbureau de locatie van het centrum niet onthult. De ninja-bibliothecarissen doen elke dag aan het Witte Huis verslag van de staat van de wereld volgens de sociale media. Volgens Doug Naquin, de direc-

teur van het centrum, zagen de analisten de revolutie in Egypte aankomen. Het exacte tijdstip van het begin van de Arabische Lente konden ze echter niet voorspellen. Het Open Source Center is opgericht na de terroristische aanslagen van 11 september

2001. Destijds waren de Amerikaanse geheime diensten niet in staat om op tijd informatie over de beraming van de aanslagen te onderscheppen.

Goede open source analisten hebben een master in de bibliotheekwetenschappen en beheersen verschillende talen vloeiend, vertelt Naquin tegen AP. Talenkennis is noodzakelijk voor het werk. Na grote gebeurtenissen zoals de dood van Bin Laden vergelijken de analisten de sentimenten van verschillende taalgroepen, zoals Chinees, Urdu, Farsi en Arabisch, op bijvoorbeeld Twitter en Facebook. www.opensource.gov <

Gebruik ebooks door studenten stagneert

Studenten willen printen en aantekeningen delen.

Amerikaanse studenten lezen anno 2011 nauwelijks meer ebooks dan in 2008. Dat blijkt uit de Global Student E-Book Survey van Ebrary. Dat is vreemd want er zijn de afgelopen jaren tienduizenden ebooktitels bijgekomen en vele miljoenen ereaders verkocht. Onder 'gewone' lezers vindt het ebook dan ook gretig aftrek. Amazon verkoopt meer digitale boeken dan fysieke boeken en ook andere online en offline boekwinkels zien een snelle groei in de verkoop van ebooks.

Ook studenten houden van elektronisch lezen. Veel studieboeken zijn echter nog niet als ebook beschikbaar. En de studieboeken die wel als ebook te koop of te leen zijn, zijn heel duur en kennen beperkingen die het studeren moeilijk ma-

ken. Zo mogen kopers van digitale studieboeken vaak slechts een beperkt aantal pagina's printen. Voor sommige boeken geldt zelfs een totaal printverbod. Studenten hebben ook behoefte aan geavanceerde mogelijkheden om aantekeningen te maken in ebooks. Wat op papier eenvoudig is, is in een ebook vaak ingewikkeld. Jongeren zijn bovendien gewend dat ze alles kunnen delen via sociale media. Ze verwachten dat ze ook aante-

keningen kunnen delen met medestudenten. Veel uitgevers bieden die mogelijkheid niet. Het onderling uitlenen van ebooks is al helemaal uit den boze. Uitgevers zijn zo bang voor piraterij dat studie-ebooks van strenge kopieerbeveiligingsmaatregelen worden voorzien. Het gevolg van deze voorzichtigheid is een stagnerende markt en een bloeiende ruilhandel van ebooks die zijn bevrijd van kopieerbeveiligingssoftware.

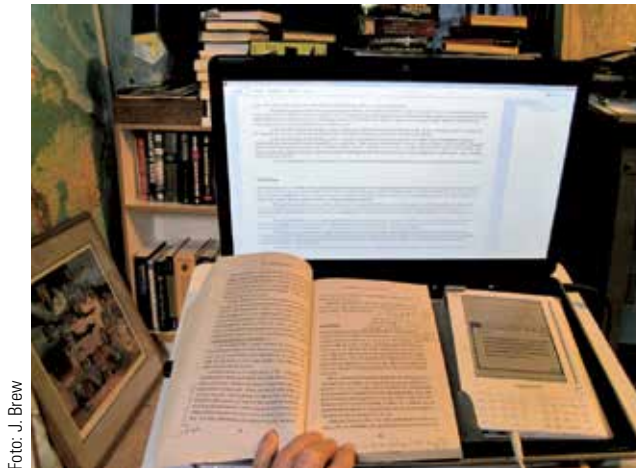

Foto: J. Brew

>> Library of Congress verwacht catalogus met 5 miljard objecten

De catalogus van de Amerikaanse nationale bibliotheek bevat momenteel ongeveer 500 miljoen objecten. IT-chef Thomas Youkel verwacht dat het aantal objecten binnen een paar jaar toeneemt tot 5 miljard. Om de groei te kunnen accommoderen, is Youkel bezig het bestandssysteem voor de bibliotheek te herzien. 'We kijken nu naar nieuwe bestandssystemen die zoveel objecten aankunnen,' vertelt hij tegen *ComputerWorld*. De Library of Congress verwerkt jaarlijks 2,5 petabyte (PB) aan data. Youkel voorspelt dat deze hoeveelheid data de komende jaren zal verviervoudigen.

Foto uit de collectie van de Library of Congress

>> Leids museum maakt doodskistendatabase

Het Leidse Rijksmuseum van Oudheden heeft zich aangesloten bij het 'Vatican Coffin Project'. Dit internationale onderzoeksproject van de Vaticaanse Musea, waarbij ook het Louvre betrokken is, richt zich op een specifieke verzameling Egyptische houten mummiekisten uit de periode 1069-945 v.Chr., de nadagen van de oud-Egyptische beschaving. De database

Foto: Bibliotheek Enschede

met onderzoeksgegevens van het 'Vatican Coffin Project' levert uiteindelijk de informatie op die nodig is om de kisten volgens de laatste stand van wetenschap te kunnen restaureren.

Bieb Enschede op digitale infrastructuur

De website van Bibliotheek Enschede draait als eerste bibliotheekwebsite op de landelijke digitale infrastructuur van Stichting Bibliotheek.nl. Stichting Bibliotheek.nl bouwt in opdracht van het ministerie van OCW aan een landelijke digitale infrastructuur, waarop alle bibliotheken eind 2012 aangesloten zullen zijn. Onderdeel van deze infrastructuur is

de nationale bibliotheekcatalogus, die zorgt voor een verbreding en verdieping van het bibliotheekaanbod. Bibliotheken kunnen kleine tools (zogeheten widgets) op hun site plaatsen en deze deels vullen met lokale, deels met landelijke content. Deze widgets maken het mogelijk om informatie te delen en te tonen aan bezoekers van de website.

Overheid wil meer informatie van Google

Data van burgers vaker opgevraagd.

De Nederlandse overheid heeft Google het afgelopen half jaar vaker gevraagd om gegevens van burgers dan vorig jaar. Dat blijkt uit het Google Transparency Report. Dit is een publicatie van Google met gegevens over verzoeken van overheden. Het gaat bij de informatieverzoeken niet alleen om gebruikers-

gegevens, maar ook om verzoeken voor het verwijderen van filmpjes op YouTube en tekst op Blogger.

De overheid heeft 64 verzoeken ingediend, waarbij het om 213 Nederlandse gebruikers gaat. Een half jaar eerder ging het nog om 43 verzoeken.

www.google.com/transparencyreport

Camera van Google Street View

Foto: John Koetsier

Catalogus Powerhouse Museum opgenomen in nationale bibliotheek

Zoeksite verwijst nu ook naar museumcollectie.

Het Australische Powerhouse Museum is een voorloper op het gebied van het gebruik van nieuwe technologieën. Het museum investeert al sinds jaar en dag in een goede online catalogus. Die inspanning is nu beloond. De catalogus van het Powerhouse Museum is opgenomen in Trove, de bibliotheekzoeksite van de Nationale Bibliotheek van Australië. Het museum zegt blij te zijn nu deel uit te maken van Trove omdat de zoeksite een actieve en hoog opgeleide gebruikersgroep kent die ook bijdraagt aan het taggen van objecten.

Trove verwijst naar catalogi van verschillende Australische bibliotheken en naar enkele kleine museumcollecties. De collectie van het Powerhouse is de eerste grote museumcollectie die wordt opgenomen in Trove. Gebruikers die naar Australische kunste-

Foto: Digital Eskimo

naars zoeken, krijgen nu niet alleen boektitels te zien, maar ook de kunstwerken uit

de collectie van het Powerhouse Museum. trove.nla.gov.au

Duitse uitgevers willen schoolcomputers doorzoeken

Schultrojaner moet illegaal ingescande lesboeken opsporen.

Educatieve uitgevers in Duitsland willen met speciale spionagesoftware de computernetwerken van scholen doorzoeken om illegaal gekopieerde lesboeken op te sporen. Voor het kopiëren en verspreiden van lesmateriaal voor digitaal gebruik is in Duitsland sinds 2008 toestemming van de uitgevers nodig. Uitgevers klagen dat scholen desondanks zonder toestemming boeken inscannen voor leerlingen en docenten. Vanaf voorjaar 2012 willen uitgevers daarom controleren of scholen illegale scans van leermaterialen maken. De spionagesoftware, die be-

kendstaat onder de naam Schultrojaner, is omstreden. Scholen zijn volgens verschillende Duitse media zoals het weekblad *Der Spiegel* en het webmagazine *Netzpolitik* boos

over de digitale controle omdat uitgevers ze blijkbaar wantrouwen. Docenten beschouwen de controle bovendien als een inbreuk op hun persoonlijke levenssfeer.

De Schultrojaner is overigens vernoemd naar de Staatstrojaner, een spionageprogramma van de Duitse overheid. In oktober ontdekte een computerbeveiligingsbedrijf het virtuele Trojaanse paard, dat in opdracht van de deelstaat Beieren is ontwikkeld.

De Duitse overheid gebruikt de Staatstrojaner om op computers informatie over allerlei criminele activiteiten te verzamelen. De software werd door beveiligingsprogramma's als schadelijk virus herkend en zette de geïnfecteerde pc's niet alleen open voor de overheid maar ook voor hackers. <

Lagere zij-instroom Culturele Informatiewetenschap

'Collegegelddiscussie' houdt deel van de studenten weg van schakelprogramma Culturele Informatiewetenschap van de Universiteit van Amsterdam.

De zij-instroom voor het schakelprogramma Culturele Informatiewetenschap (CI) telt vijf studenten. Het schakelprogramma bereidt studenten met een hbo-achtergrond of met een wo-bachelordiploma in een andere studierichting dan de gekozen masteropleiding voor op de master CI. 'Die lagere instroom is mede een gevolg van de collegegelddiscussie en door de onduidelijkheid die door deze discussie is veroorzaakt,' zegt coördinator en docent Jaap Kamps. Kamps doelt daarmee op het (hogere) instellingscollegegeld dat studenten voor een tweede masteropleiding of een tweede bacheloropleiding moeten neertellen. 'Doorstroming vanuit het hbo (bachelor) via een schakelprogramma (tarief wettelijk collegegeld) en naar de (eerste) master is echter gewaarborgd,'

Foto: bicyclenmark

aldus Kamps. 'Studenten die uit andere universitaire opleidingen komen zouden direct na de bachelor (en een minor Culturele Informatiewetenschap) kunnen instromen. Alleen het stapelen van masterdiploma's is een dure grap geworden.'

Voor de bachelor en master Culturele Informatiewetenschap zag Kamps een lichte stijging, respectievelijk vijf en twaalf studenten. 'De instroom in de master betreft voor een groot deel (hbo-)studenten die vorig jaar al in het schakelprogramma zijn ingestroomd.' Maar Kamps kent ook 'schrijnende gevallen van studenten die na een succesvol doorlopen schakelprogramma niet zijn ingestroomd in de master vanwege het hogere collegegeld'.

'Helaas is voor velen van ons de informatiewetenschap een "latere" roeping na eerst een andere opleiding te hebben afgerond, en die vaak via het werkveld met ons terrein te maken krijgen. Voor deze studenten is het hoge instellingstarief van 10.500 euro voor de master een heel zure appel.' <

IDM-opleidingen trekken minder studenten

Drie van de vier IDM-opleidingen zien de instroom van nieuwe studenten dalen. IDM Deventer plust als enige.

Met ingang van het studiejaar 2011/2012 ziet het financiële plaatje voor studenten die al een bachelor hebben gehaald en een nieuwe studie beginnen, er anders uit. Zij betalen niet meer het wettelijk collegegeld, maar het veel hogere 'instellingscollegegeld'. Het instellingscollegegeld wordt niet door de overheid, maar door de onderwijsinstelling zelf bepaald. Zo ligt dit bedrag voor de IDM-opleiding bij De Haagse Hogeschool (HHS) op 7600 euro. De IDM Groningen rekent 7000 euro, Informatie en Media van de HvA ruim 7200 euro en IDM Deventer vraagt 4950 euro. Daarnaast doet dit studiejaar ook de langstudeerdersboete zijn intrede. De boete houdt in dat (voltijd- en deeltijd)studenten 3000 euro moeten betalen bovenop het collegegeld als ze meer dan een jaar langer over hun studie doen.

Het instellingscollegegeld en de langstudeerdersboete zijn er volgens Willy van der Kwaak, teamleider IDM, mogelijk de oorzaak van dat er bij alle deeltijdopleidingen van HHS een terugval is te bespeuren. Ook bij de IDM-opleiding. Hier zijn dit jaar zeven deeltijdstudenten gestart (bijna een halvering in vergelijking met 2010) en 29 voltijdstudenten (23 in 2010). De opleiding telt nu in totaal zo'n 140 IDM-studenten (voltijd en deeltijd).

'Praktijkgericht onderzoek gaat

Foto: J. Sennekool

een belangrijke rol spelen in verschillende delen van ons onderwijsprogramma,' aldus Van der Kwaak. 'Nieuw dit jaar is ook de GEO-minor over geografische informatiesystemen.'

Minder zij-instromers IM HvA

Bij het afstudeerprofiel Informatie en Media (IM), onderdeel van de opleiding Media Informatie en Communicatie van de HvA, ziet ook profielmanager Jelke Nijboer de gevolgen van het hogere instellingscollegegeld. 'Het aantal zij-instromers is dramatisch gedaald. Dit jaar starten er slechts dertien in de hoofdfase, waarvan drie het instellingscollegegeld moeten betalen. Met name de specialisatie archivistiek leidt onder de kabinetsmaatregelen. Deze studenten hebben vaak al een voortgezette vervolgopleiding achter de rug en alleen studenten die een flinke studievergoeding krijgen van hun werkgever of over eigen financiële buffers beschikken blijven over.'

Het aantal deeltijdstudenten propedeuse toont een sprong voorwaarts. 'We tellen dit jaar veertig studenten, een stijging van dertig procent in vergelij-

Een groep studenten van zowel buitenlandse informatieopleidingen als van IDM Groningen na de presentatie van een crowdsourcingproject

king met 2010. Opvallend is dat steeds meer jonge mensen ervoor kiezen in deeltijd te studeren en dit te combineren met een baan,' aldus Nijboer.

Voltijdstudenten doen bij de HvA eerst een algemene propedeuse Media, Informatie en Communicatie en kiezen in het tweede jaar voor de hoofdfase IM. In plaats van over deze instroom te praten, noemt Nijboer liever de instroom vanuit die propedeuse naar de hoofdfase IM. 'Dit jaar zijn dat vijftien voltijdstudenten, hetzelfde als in 2010.'

Het totaal aantal nieuwe studenten IM-voltijd en -deeltijd in Amsterdam bedraagt bijna zeventig. Een daling van acht procent ten opzichte van 2010.

IDM Groningen deels Engelstalig

Voor het eerst sinds zes jaar heeft IDM Groningen te kampen met een fikse terugloop van eerstejaars voltijdstudenten. De opleiding telt in het nieuwe studiejaar negentien eerstejaars (27 in 2010). In

totaal studeren er ongeveer 95 studenten aan de IDM.

'De daling heeft zich niet voorgedaan bij de andere opleidingen binnen het Instituut voor Communicatie en Media (ICM), waar IDM onder valt. De reden is nog niet duidelijk. Mogelijk heeft het te maken met onze nieuwe internationale koers, waarbij studenten in het vierde jaar de Engelstalige afstudeerspecialisatie "Information & Innovation" volgen. Waarschijnlijk schrikken een hoop scholieren daarvoor terug,' zegt docent Kees Westerkamp. 'De nieuwe afstudeerspecialisatie gaat in op de strategische rol van informatie en de innovaties die plaatsvinden in het informatievak. In de specialisatie zitten ook studenten van soortgelijke opleidingen uit het buitenland.'

IDM Deventer groeit

De IDM Deventer merkt niets van de kabinetsmaatregelen. De toegenomen instroom sinds de wijziging van het IDM-curriculum in 2008, zet nog steeds door. 'In het studiejaar 2010/2011 hadden we voor de opleiding IDM, studieroute Human Information Design & Strategy (HIDS), 29 aanmeldingen. Nu zijn dat er 36,' zegt coördinator BI/IDM Anja Renkema. 'Bij mijn weten zijn er geen HIDS-studenten die al een bachelor hebben afgerond en het hogere collegegeld moeten betalen.'

Met ingang van dit studiejaar is de propedeuse van IDM/HIDS gemeenschappelijk met de opleiding Media, Informatie en Communicatie (MIC) van Saxion. 'Deze samenwerking willen we nu ook in de hogere jaren vormgeven.'

Minder aanmeldingen voor mbo-opleidingen

Foto: ROC Friese Poort

Wel meer belangstelling voor kortlopende trajecten op maat.

Bij het ROC Twente hebben zich twaalf nieuwe leerlingen aangemeld voor de mbo-opleiding medewerker Informatiedienstverlening, waarvan zes voor de uitstroom Bibliotheekmedewerker en zes voor de uitstroom Informatiebeheerder. 'Voor die laatstgenoemde uitstroom bestaat steeds meer belangstelling. Mensen in deze groep (gaan) werken in afdelingen en organisaties voor documentaire informatievoorziening (DIV-afdelingen of bedrijfsarchieven) in de publieke (overheids)sector en de private sector. Verder valt op dat deze groep wat jonger is dan we gewend zijn,' aldus docent Trudy Bults.

Niettemin ligt het aantal inschrijvingen lager dan in 2010. 'Dit heeft alles te maken met de be-

zuinigingen. Er is meer belangstelling voor kortlopende trajecten op maat. Het zijn er een stuk of tien minder dan vorig jaar. Dit betekent dat we geen aparte eerste klas konden maken, maar een combinatie moesten maken met het tweede leerjaar.'

Door te weinig aanmeldingen is bij ROC Midden Nederland dit najaar geen nieuwe groep gestart. Docent Bibliothecaris Arie Verrijp hoopt in januari een nieuwe groep te starten. 'Tot nu toe zijn er tien aanmeldingen. Wellicht komen er ook nog twee incompanytrajecten voor de gehele opleiding. Als dit alles doorgaat, heb ik meer aanmeldingen dan vorig jaar.'

De opleiding Medewerker Informatiedienstverlening ROC Friese Poort telt elf nieuwe cursisten.

'Het betreft alleen volwassenen in de BBL-opleiding, ofwel de beroepsbegeleidende leerweg: één dag naar school,' legt Anke ten Brinke, coördinator Opleiding Informatiedienstverlening, uit. 'We hebben elk half jaar instroom. In september vorig jaar hadden we slechts vijf nieuwe cursisten. Dat de instroom nu hoger is, is te danken aan het feit dat "Kerntaak 1" aan de beurt is. Bij deze kerntaak draait het om de bemiddeling tussen klant en informatie. Omdat bibliotheken deze kerntaak van (bijna) al hun medewerkers vragen, komen daar altijd wat meer mensen op af.'

Ook GO opleidingen zag de instroom iets dalen. Op dit moment doen er zeventien cursisten mee aan het parttime

mbo-traject Bibliotheekmedewerker dat in 2010 geheel is vernieuwd. Zij zijn werkzaam in speciale, openbare en wetenschappelijke bibliotheken. 'Het economisch tij zit wat tegen,' verklaart Ron Wessels de iets lagere deelname. 'Openbare bibliotheken moeten flink bezuinigen en verder sluiten nog steeds bedrijfsbibliotheken hun deuren.'

Verder zijn bij GO opleidingen tien studenten de in 2010 geheel vernieuwde opleiding MBO Medewerker Recordsmanager gestart. 'Dat zijn er iets minder dan vorig jaar,' zegt Wessels. 'Er is meer ingezet dan voorheen op het bereiken van overheids-personeel, naast de traditionele doelgroep van de bedrijfsarchivarissen. Dat is gelukt.' <

Financiële compensatie voor nieuwe masterstudenten Archiefwetenschap

Nieuwe masterstudenten Archiefwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam voor wie de studie een tweede master is, hadden zonder financiële compensatie het volledige instellingscollegegeld van 10.500 euro moeten betalen.

Archiefwetenschap telt dit jaar zeventien nieuwe masterstudenten, waarvan twee derde deeltijd. Het aantal ligt ongeveer gelijk aan vorige jaren, aldus hoogleraar Archiefwetenschap Theo Thomassen. 'De antistapelmaatregelen – ofwel het nieuw ingestelde instellingscollegegeld voor hen die al een master hebben gedaan

– hebben bij de archiefopleidingen meteen tot een vermindering van het aantal aanmeldingen geleid.' De verliezen zijn nog enigszins binnen de perken gebleven. Het gemeenschappelijke College van Bestuur (CvB) van UvA / HvA heeft namelijk geld beschikbaar gesteld waarvan tegemoetkomingen konden worden

betaald aan diegenen die door de collegegeldverhoging werden getroffen. Daarmee kwam het CvB over de brug nadat de archiefopleidingen aan hun adres hadden geprotesteerd (daarbij ondersteund door de Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland / KVAN en de Branchevereniging Archiefinstellingen Nederland

/ BRAIN). Men is bang dat er door het hoge collegegeld een tekort ontstaat aan hoogopgeleide archivaren.

Thomassen stelt dat de beschikbare gelden voornamelijk ten goede zijn gekomen aan de studenten die als voorbereiding op de masteropleiding archiefwetenschap het aansluitprogramma van de UvA hebben gevolgd. 'Buiten de compensatieregeling bleven diegenen die hadden besloten om dan maar geen archiefopleiding te gaan doen. Het eigenlijke probleem is dus niet opgelost.' <

Komt het ooit nog goed tussen opleiding en praktijk?

Met deze vraag opende FOBID-voorzitter Maria Heijne op 13 oktober een expertmeeting over het aloude vraagstuk van de aansluiting tussen opleiding en praktijk. De aanwezige experts deden ondanks of misschien juist dankzij deze uitdagende opening hun best de FOBID Opleidingscommissie, die hen bijeen had geroepen, op weg te helpen naar nieuwe en betere afstemming tussen een diverse praktijk en een even divers opleidingsaanbod.

Jos van Dijk

De initiatiefnemers stelden het Britse CILIP als voorbeeld. Michael Martin vertelde hoe zijn instituut sinds 2002 de kwaliteit van de informatieprofessionals namens het werkveld bewaakt door accreditatie van opleidingen en certificering en registratie van de professionals. Het CILIP onderhoudt daarvoor een 'Body of Professional Knowledge', een overzicht van de vakkennis die de beroepspraktijk vereist. Het CILIP heeft in het Verenigd Koninkrijk nu zestien opleidingen geaccrediteerd en 9000 informatiepro-

fessionals als zodanig erkend en geregistreerd.

Nederland mist een instituut als het CILIP en een door het werkveld vastgestelde 'body of knowledge'. Dat laatste is er in Vlaanderen al wel. Daar heeft de VVBAD een profiel ontwikkeld op twee niveaus. Het probleem ligt daar meer in het gebrekkige opleidingsaanbod, zo leerden we later op de dag van Pierre Delsaert van de Universiteit van Antwerpen. De post-academische universitaire opleiding levert geen master op. En de bibliotheekscholen die ondergebracht zijn bij het volwassenenonderwijs geen bachelor.

Brede beroepstaken

In Nederland zijn het tot nu toe vooral de opleidingen geweest die in overleg met het werkveld beschreven hebben aan welke competenties een informatieprofessional dient te voldoen. Jos van Helvoort van de Haagse Hogeschool liet zien hoe in de IDM-opleiding gewerkt wordt met brede beroepstaken. Het leren uitvoeren van een voor het vak typerende taak zoals het opsporen van informatie gaat gepaard met zowel het verwerven van vakkennis als training in meer algemene vaardigheden (communicatie, onderzoek). De belangrijkste vaardigheden op

hbo-niveau zijn de zogenaamde reguleringsvaardigheden, het vermogen tot reflectie en zo nodig aanpassing van het werk tijdens de uitvoering.

Het werkveld, zo werd in de discussie erkend, staat nu voor de opgave een gemeenschappelijke 'body of knowledge' te formuleren als gespreksbasis met een intussen grote verscheidenheid aan initiële en voortgezette opleidingen op verschillende niveaus. De grote en groeiende diversiteit in het werkveld vereist meer concentratie op overeenkomsten dan op verschillen. Ondanks die verschillen zien de opleidingen nog steeds een redelijk vastomlijnde kern van het vak, die niet veel verschilt van het uitgangspunt dat het CILIP hanteert: 'literacy, access to information and transfer of knowledge'. De uitstroom van de IDM-opleiding bij de Hogeschool van Amsterdam, vertelde Jelke Nijboer,

Nieuwe bibliotheken, nieuwe competenties

Nieuwe bibliotheken, nieuwe competenties is de titel van een onlangs door het SIOB (Sectorinstituut Openbare Bibliotheken) gepubliceerd rapport over de aansluiting tussen opleiding en openbare bibliotheekpraktijk. Op basis van enkele actuele ontwikkelingen in de samenleving en de branche beschrijft het rapport hoe de OB verandert en welke consequenties dat heeft voor de competenties waarover het personeel zou moeten beschikken. Om de kernfuncties van de OB uit te kunnen voeren, is er behoefte aan cultuurondernemers 'met een extern gerichte blik en een open en actieve houding', informatiegidsen 'die zich probleemloos weten te redden met de zich snel ontwikkelende communicatie- en informatietechnologieën' en educatief medewerkers die zich bezighouden met 'thema's als mediawijsheid, leesbevordering, leven lang leren en laaggeletterdheid'. En in de frontoffice van de bibliotheek zijn mensen nodig met een proactieve, gastvrije en benaderbare houding. Met deze uitgangspunten is een gedetailleerde competentiematrix gemaakt die de personeelsfunctionaris van de OB moet helpen het juiste personeel te kiezen en verder bij te scholen.

De onderzoekers schrijven dat het huidige opleidingsaanbod niet voldoet aan de nieuwe eisen die aan OB-medewerkers gesteld worden. Zij hebben daarvoor gekeken naar de profielen van de mbo-opleiding IDV en de hbo-opleiding IDM. Het is jammer dat het rapport zich beperkt tot deze opleidingen. De suggestie is dat het hier om bibliotheekopleidingen gaat die een bepaalde branche bedienen. Die situatie bestaat echter al niet meer sinds de opheffing van de bibliotheek- en documentatieacademie. Opleidingen richten zich op bepaalde functies en de competenties die daarvoor nodig zijn. Dat geldt overigens ook voor andere werkvelden. Er zijn ook geen ziekenhuis-, restaurant- of postkantooropleidingen. De IDM-opleiding sluit aan bij specifieke informatiefuncties in diverse branches, inclusief de OB. Niet bij de educatieve functies, niet bij de zorg voor gastvrijheid en ook niet bij algemene managementfuncties. In het huidige opleidingsaanbod is voor deze functies echter een keur aan goede initiële en vervolgopleidingen te vinden. De OB kan het personeel krijgen dat ze nodig heeft. *Jos van Dijk*

valt ook nog steeds binnen de brede range van functies op dit gebied: in bibliotheek of archief (25-30 procent), in DIV-functies bij de overheid (20 procent), in de zakelijke dienstverlening (25 procent) en op het terrein van cultuur en media.

Samenwerking

Het middagprogramma bood naast het verhaal uit Vlaanderen nog drie korte presentaties: over een cursus voor potentiële leidinggevenden in UKB-verband, een competentiematrix van openbare bibliotheken (zie kader) en de meerwaarde van de GO-opleidingen.

Daarna kwam de vraag 'Wat te doen?' opnieuw op tafel. En wie neemt het initiatief? Er liggen voldoende aanknopingspunten voor een gemeenschappelijke 'body of professional knowledge' voor de brede groep van informatieprofessionals. Het CILIP en onze Vlaamse vakgenoten hebben het voorbeeld gegeven. FOBID zou hier het voortouw moeten nemen. Samenwerking van informatieprofessionals uit het steeds breder wordende werkveld is noodzakelijk om een aansprekend, niet-instituutgebonden beeld van het vak en zijn eisen te kunnen presenteren. Bekijk het ook eens door de ogen van het brede publiek, suggereerde Jan Plooi (Cubiss). Wat vraagt men van ons? En hoe zou je de overheid kunnen interesseren om te investeren in informatieprofessionals? De rol van ons vak in de kenniseconomie en bij het transparant maken van de overheid zal eenduidig en gezamenlijk voor het voetlicht moeten worden gebracht.

Of het ooit nog goed komt tussen opleiding en praktijk? Op basis van deze bijeenkomst denk ik dat we Maria Heijne gerust kunnen stellen.

Jos van Dijk is redacteur van InformatieProfessional.

Het jaar van de webscale discovery

Eric Sieverts

2011 lijkt het jaar van de 'webscale discovery systems' te zijn geworden. Althans voor veel grote bibliotheken in het hoger onderwijs. De heilige graal van de contentintegratie lijkt alerwege gerealiseerd te kunnen worden. Het is niet meer nodig lokaal de content te verzamelen waarop men licenties heeft en die door een eigen zoekmachine te laten indexeren, zoals bij een voorloper als het Utrechtse Omega-systeem gebeurt. Alles kan aan externe dienstenleveranciers en hun 'cloud' worden uitbesteed. De helft van de UB's en een aantal hbo-bibliotheken heeft intussen zijn keuze gemaakt voor een van de vier leveranciers die in Europa de dienst uitmaken.

Het is interessant eens te kijken naar de toekomst van dergelijke geïntegreerde zoeksystemen in de context van collecties. Of eigenlijk in de context dat je steeds minder van echte collecties kunt spreken. Voor tijdschriften was dat in feite al zo. Door de *big deal* hebben universitaire bibliotheken al bijna identieke tijdschriftcollecties. Namelijk alles wat de uitgevers uitgeven die in de consortiumcontracten zitten. Maar ook voor boeken lijkt het die kant op te gaan.

Het vorige nummer van InformatieProfessional berichtte over lezingen door Rick Anderson over *Patron Driven Acquisition*. Simplificerend komt dat erop neer, dat in principe alle boeken (voor zover digitaal) voor de klant beschikbaar zijn, en dat op een boek dat een klant echt begint te lezen, automatisch een licentie wordt genomen – en ook pas op dat moment. Maar dat betekent dat die klant dus

elk willekeurig boek in een zoekstelsel (nee, in *het* geïntegreerde zoekstelsel) moet kunnen vinden. En ook dat alle zo beschikbare boeken effectief eigenlijk al tot de collectie behoren – en tot ieders collectie.

Als er, op wat klein lokaal spul na, toch geen eigen collecties meer zijn, zou je de conclusie kunnen trekken dat je wel toekan met Google Scholar + Worldcat als zoekstelsel en dat je geen dure discovery-service meer nodig hebt. Wel blijft dan het probleem van de 'delivery' van de informatie die je ontdekt hebt. Als geen collectie meer gedefinieerd is, hoe organiseer je dan de toegang. Bij PDA kan ik me voorstellen dat dat goed gaat, al zijn er vast nog wat organisatorische en financiële probleempjes op te lossen. Maar bij tijdschriftartikelen moet misschien nog echt wat gebeuren. Ook al vierden we onlangs Open Access-week, het is voorlopig nog een utopie te denken dat alles voor iedereen gratis toegankelijk wordt.

Voor tijdschriften stelde Rick Anderson, als opvolger van de 'big deal', een 'tiny deal' voor, waarbij bibliotheken alleen nog maar betalen voor artikelen die echt door klanten gelezen/gedownload worden. Tarieven daarvoor moeten gemiddeld dan wel optellen tot wat bibliotheken nu ook ongeveer kwijt zijn. Alleen dan kun je zowel uitgevers als bibliotheken enigszins tevreden houden. Maar of 2012 al het jaar van zo'n nieuwe *webscale delivery* kan worden, valt nog te bezien. <

Eric Sieverts is redacteur van InformatieProfessional.

'Studie komt ook van pas buiten het informatievak'

In 2004 interviewde InformatieProfessional negen pas afgestudeerde IDM'ers die met hun eerste baan waren gestart. Na zeven jaar zoekt InformatieProfessional hen weer op. Werken ze nog steeds in het informatiedomein? Hoe kijken ze terug op hun opleiding? En welke toekomst zien ze voor zichzelf weggelegd?

Ronald de Nijs

Via LinkedIn hebben we alle voormalige studenten snel gevonden. Zo weten we meteen waar en in welke functie ze werken. Stéphanie Vrielink (1978) en Adam Çetindag (1981) hebben het informatiedomein verlaten en allebei gekozen voor het communicatievak. De eerste is communications manager bij een grote internationale financiële instelling, de tweede communicatieadviseur/persvoorlichter bij de Gemeente Amsterdam. 'In de PR/communicatiewereld heerst een andere dynamiek, meer spanning,' licht Çetindag zijn overstap toe. Vrielink zag haar functie als information manager niet meer als een uitdaging. 'Ik ben nu veel bezig met cultuurverandering en grote verandertrajecten. Wat ik vooral leuk vind in deze functie is dat het zo breed is: ik ben verantwoordelijk voor strategische commu-

nicatie vanuit Compliance, Operational Risk Management en Legal,' aldus Vrielink, die ook Tolk/vertaler Frans en Engels gestudeerd heeft. 'Ik had dus al wel affiniteit met communicatie.'

Drie geven aan niet langer werkzaam te zijn in het 'traditionele' informatievak, voor zover je daarvan kunt spreken. 'Denk daarbij aan information research of documentaire informatievoorziening,' licht Louwrie Duijm (1978) toe. 'Dit wereldje vond ik al snel te "eng" en ik ben mijzelf breder gaan oriënteren.' Ze is projectleider ICT bij de Gemeente Rotterdam en houdt zich sinds januari 2010 bezig met ICT-migraties.

Ook Bert van de Glind (1981) vindt zichzelf in zijn functie van senior medewerker ICT niet langer actief in het IDM-veld, al is zijn werkgever, Ingressus, voor onze le-

zers een oude bekende. 'Ik ben niet langer informatiespecialist, maar houd me bezig met bibliotheeksoftwareontwikkeling en -ondersteuning. Een bewuste keuze omdat de ICT-kant altijd al mijn voorkeur genoot,' aldus Van de Glind.

Floris Weegink (1982) is ook de ICT-kant opgeschoven. 'Het "echte" informatievak zou me mijns inziens geen toekomst bieden. Ik heb me gespecialiseerd in het terugvinden van informatie waarbij ik vanuit mijn achtergrond weet dat gestructureerde opslag altijd goed is,' aldus Weegink. Hij is nu managing consultant bij Incentro (voorheen VLC), dienstverlener op het gebied van business intelligence en contentmanagement. Weegink werkt met de Enterprise Search-producten van Google. Vanuit *InformatieProfessional* gezien zijn deze drie juist wel bezig in het

'Voor informatie-professionals zijn er nog steeds voldoende banen'

informatievak, maar daarover denken zij zelf dus heel anders.

Van DIV tot archief

De vier andere oud-IDM'ers bewegen zich zéker in ons werkveld. Sander Wullink (1979) heeft de afgelopen jaren bij de stichting ICTU in een wat bredere functie gewerkt en zich met name beziggehouden met monitoring van de elektronische overheid (e-overheid). 'Nu zit ik weer in een DIV-functie, als adviseur bij ProRail. Ik adviseer projecten en afdelingen bij het optimaal inzetten van de mogelijkheden die wij bieden voor documentbeheer en samenwerking. Veel van die adviestrajecten zijn gericht op Sharepoint. Vanuit onze afdeling verzorgen we ook workshops en specifieke opleidingen op het gebied van Sharepoint en EDMS (Electronic Document Management System).'

Ook Eva Verhoeff (1982) is het informatievak trouw gebleven. 'Wel in een commerciële functie dan mijn eerste baan als informatiekundige bij De Brauw Blackstone Westbroek. Ik ben accountmanager bij Jongbloed Juridische boekhandel, een leverancier van (juridische) boeken en abonnementen. Daarnaast hebben we een catalogussysteem ontwikkeld speciaal gericht op juridische kantoren. Als accountmanager bezoek ik klanten om dit catalogussysteem te verkopen, verzorg ik de implementatie van het systeem en doe ik de nazorg.'

En senior editor/researcher Kamiel Al-

brecht (1972) heeft het na zeven jaar nog steeds naar zijn zin bij werkgever Telecompaper. Zijn werkzaamheden bestaan uit het opsporen van relevant telecommieuws uit Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland en dit vertalen in Engelstalige abstracts voor de Telecompaper-nieuwswebsite. Tevens verzorgt hij kwartaalrapporten over de Nederlandse breedband-, tv- en telefoniemarkt; bedrijfsprofielen en research briefs.

Tamara Groot (1980) zit als enige in het archiefvak. 'Nog steeds, kan ik zeggen. Het werken met "oude" informatie trekt mij aan,' aldus Groot, nu medewerker bij het Westfries Archief. 'Hier voer ik algemene werkzaamheden uit, zoals baliediensten en inventarisatie. Verder begeleid ik vrijwilligers die onze collecties nader ontsluiten.'

Arbeidsmarkt

In die zeven jaar hebben ze allen wisselende ervaringen met de arbeidsmarkt gehad. 'Voor informatieprofessionals zijn er nog steeds voldoende banen,' vindt Eva Verhoeff. 'Wel zie je dat je niet vast moet houden aan de titel van een functie, maar meer naar de taken en competenties moet kijken. Er staat niet vaak "Informatieprofessional gezocht".' Louwrie Duijm: 'Als ICT-projectleider met een IDM-opleiding en veel werkervaring heb ik nog steeds een sterke positie in de markt.'

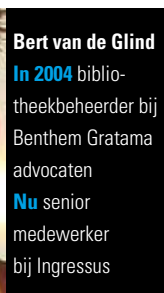
Sander Wullink zegt dat het in de eerste jaren na zijn afstuderen 'even zoeken'

was. Adam Çetindag heeft de arbeidsmarkt als lastig ervaren. 'De werkende wereld weet vaak niet wat een IDM'er is en binnen welke functiegebieden deze werkzaam kan zijn.' Tamara Groot kwam al snel tot de ontdekking dat er in haar directe omgeving weinig archiefdiensten en dus weinig vacatures waren. 'Hoewel de markt daardoor erg op slot zit, is het me uiteindelijk toch gelukt om een leuke baan dicht bij huis te vinden.'

Terugkijken op IDM

De meeste oud-IDM'ers hebben hun studie als een goede basis ervaren, die ook van pas komt buiten het 'traditionele' informatievak. Louwrie Duijm: 'Ik merk dat ik mij materie snel eigen kan maken en dat ik snel kan schakelen binnen de diversiteit van mijn ICT-projecten. De opleiding heeft hier zeker een aandeel in gehad.' Ook Vrielink is positief: 'Ik gebruik nog steeds de kennis die ik bij IDM heb opgedaan, met name op het gebied van intranet, kennismanagement en de projectmatige aanpak van internationale projecten.'

Wel vindt Floris Weegink dat de ICT-vaardigheden in IDM zwaar onderbelicht zijn gebleven: 'Wanneer een ICT-consultant over metadata en orderingsstructuren gaat praten, val je als IDM'er ineens op! Maar je valt ook direct door de mand zodra een ICT'er in zijn taal tegen jou begint te praten.' Bert van de Glind ging er destijds van uit dat hij tijdens de oplei-

Eva Verhoeff
 In 2004 informatiekundige bij De Brauw Blackstone Westbroek
 Nu accountmanager bij Jongbloed Juridische boekhandel

Tamara Groot
 In 2004 archivaris bij de Provincie Fryslân
 Nu archiefmedewerker bij het Westfries Archief

ding voor een grote ICT-component kon kiezen. Maar dat bleek niet mogelijk. 'Ik wilde geen programmeur of iets dergelijks worden en dacht dat IDM een goede tussenweg zou zijn. Ik zou nu voor Bedrijfskundige Informatica hebben gekozen.' 'Met deze goede vakinhoudelijke basis alleen red je het niet,' zegt Tamara Groot. 'Ik heb nog cursussen gedaan op het gebied van persoonlijke ontwikkeling om meer uit mijn vakinhoudelijke kennis te kunnen halen.' En je moet het vak toch ook echt in de praktijk leren, ervaart Eva Verhoeff. 'Tijdens de opleiding en ook daarna had ik het idee van alles een beetje te weten. Het echte specialiseren begon pas na de opleiding.' Sander Wullink beaamt dat: 'De IDM is per definitie een generieke opleiding; veel zaken leer je pas echt goed in de praktijk. Wel merk ik dat bepaalde basisprincipes en basiskennis rond het ontsluiten van informatie altijd terugkomen.'

Nieuwe lichten studenten

Komen jullie tijdens het werk nieuwere lichten IDM-studenten tegen, vroegen we aan de negen geïnterviewden. Dat blijkt verrassend weinig het geval te zijn. 'Het voelt bijna alsof de opleiding in de oude vorm aan het uitsterven is en er weinig animo voor blijkt te zijn,' zegt Weegink met enig gevoel voor dramatiek. Çetindag is de uitzondering op de regel: 'Zo nu en dan zie ik bij de Gemeente Amsterdam een MIC-student van de HvA

langskomen. Ik krijg niet echt grip op wat ze precies leren, maar ze zijn wel gemotiveerd om er iets moois van te maken. Ze willen graag het verschil maken.' Bovenstaande vraag lokt een andere uit: waar moeten nu de prioriteiten liggen voor de IDM-opleiding? Çetindag vraagt zich af of de opleiding überhaupt nog wel nodig is. 'Wellicht kan een fusie met andere opleidingen de studenten net dat beetje meer geven. Ik ben niet zo van de heilige huisjes.' Anderen komen juist met welgemeende adviezen. 'Er is nu zo'n grote hoeveelheid aan informatie en data beschikbaar. Dat geeft de opleidingen de kans om zich te positioneren als de opleiding van mensen die daar hun weg in vinden en de juiste, meest betrouwbare informatie kunnen bovenhalen,' aldus Kamiel Albrecht. Weegink: 'Een IDM'er wordt goed getraind in het onderzoeken van "wat de gebruiker nou echt wil weten" en "wat de vraag achter de vraag is". Maar omwille van een bredere inzetbaarheid zou de IDM-opleiding meer op informatieanalyse en functionele ontwerpen moeten mikken omdat juist die onderwerpen in een ICT-project vaak onderbelicht blijven.' Wullink vindt het belangrijk om als IDM'er een brug te kunnen slaan tussen de menskant en de applicatiekant. 'Dan moet je wel op alle niveaus mee kunnen praten.' Kennis van informatiemanagement, een goede architectuur, maar ook de belangrijkste principes uit de ICT en de organisatiekunde zijn daarbij van belang.

En over vijf jaar?

Over vijf jaar denken de meesten nog in eenzelfde functie in eenzelfde sector te werken. Sander Wullink: 'Ik zoek voor mezelf wel de grenzen van het vak op. Ik waardeer met name het contact met mensen; zo vind ik het erg leuk om opleidingen te geven en mensen gericht te adviseren. Ik kan me voorstellen dat ik in de toekomst juist deze facetten verder wil ontwikkelen.' Kamiel Albrecht ziet een combinatie met de politiek wel zitten. 'Ik ben politiek actief, als hobby, en als ik iets anders zou doen, dan heeft het met politiek van doen. Over vijf jaar zit ik mogelijk nog altijd bij Telecompaper als senior analist, óf in de politiek, óf een combinatie van beide.' Het vak biedt iedereen nog vele uitdagingen, dat is duidelijk. 'Vooral oude archiefgegevens op internet krijgen, zodat bezoekers daar gebruik van kunnen maken,' zegt Tamara Groot. Eva Verhoeff: 'Mijn uitdaging is om steeds opnieuw te kijken waar nog kansen liggen om gebruikers te helpen met het ordenen van informatie en kennis.' Op dat gebied ziet ook Floris Weegink mogelijkheden. 'Om nog wat oude studietermen te gebruiken, ik denk dan vooral aan het post-coördineren (achteraf labelen, entity extraction, facet navigatie et cetera), want precoördinatie (ordeningsplannen, thesauri et cetera) is niet meer van vandaag.' <

Ronald de Nijs is eindredacteur van *InformatieProfessional*.

Kamiel Albrecht
 In 2004 redacteur/researcher bij Telecompaper
 Nu senior editor/researcher bij dezelfde werkgever

Sander Wullink
 In 2004 assistent-mediathecaris bij de Politieacademie Apeldoorn
 Nu adviseur DIV bij ProRail

ROC's in een spagaat

De ROC's Midden-Nederland, Friese Poort Leeuwarden en Twente bieden sinds acht jaar een bibliotheekopleiding op mbo-niveau aan. Ze zitten ingeklemd tussen de grote behoefte aan maatwerkmodules vanuit de bibliotheekbranche en de noodzaak om een opleiding als geheel aan te bieden. Want zonder reguliere studenten is het de vraag of deze mbo-opleiding wel kan blijven bestaan. Een nieuwe inrichting van het onderwijs kan uitkomst bieden.

Arie Verrijp, Trudy Bults en Erna Slangen

Foto: ROC Friese Poort

De bibliotheek verandert, schreef Josje Calff vorige maand in haar artikel over 'het vak'. Ze stelt daarbij de vraag of het nieuwe vak nog wel kan volstaan met één (hbo-)beroepsopleiding. Wat nodig lijkt, is een breed en divers aanbod én maatwerk dat is afgestemd op specifieke functies. Dat geldt niet alleen voor het hbo-,

maar ook voor het mbo-onderwijs. Sinds circa acht jaar bieden de ROC's Midden-Nederland, Friese Poort Leeuwarden en Twente een bibliotheekopleiding op mbo-niveau aan.

De snelle ontwikkelingen in de bibliotheekbranche vragen continu om aanpassingen. ROC-docenten nemen steeds nieu-

we elementen op in hun lessen, maar het is goed om dit ook formeel vast te leggen. Na intensief overleg met de bibliotheekbranche en het onderwijs heeft Ecabo, het kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven, een nieuw kwalificatiedossier (zie kader op pagina 18) opgesteld.

Dit kwalificatiedossier, dat in september

Wie zijn...

Arie Verrijp is docent bibliotheekopleidingen bij ROC Midden-Nederland en lid van de sectorraad informatiedienstverlening namens de MBO Raad.

Trudy Bults is als bibliothecaris werkzaam geweest in verschillende bibliotheken. Sinds 2002 werkt zij bij de Opleiding Medewerker Informatiedienstverlening van ROC Twente als docent.

Erna Slangen heeft lange tijd gewerkt als bibliothecaris en kennisspecialist. Sinds 2003 is ze docent aan de opleiding Medewerker Informatiedienstverlening van ROC Friese Poort te Leeuwarden.

2011 van kracht is geworden, heeft meer aandacht voor mediawijsheid, het retail-concept (het 'verkopen' en presenteren van producten), projectmatig werken en contentbeheer. Ook is de wens gehonoreerd om de focus meer te richten op de actualiteit, de kennis van (jeugd)literatuur en culturele en maatschappelijke ontwikkelingen.

De belangrijkste wijziging is het samenvoegen van de kerntaken *Informatiebeheer (collectievorming)* en *Informatieontsluiting* tot de nieuwe kerntaak *Ontsluit en beheert het informatie-/media-aanbod*. Daarnaast is er een duidelijke verschuiving te zien richting informatiebemiddeling en het uitvoeren van projecten.

Maatwerk

Een voorbeeld van maatwerk is de pilot-cursus 'Frontofficemedewerker bibliotheken' op mbo 3-niveau (zie kader op pagina 19), gericht op medewerkers klant- en leenservice. De behoefte aan deze cursus ontstond na de introductie van geautomatiseerde inname- en uitleenapparatuur bij openbare bibliotheken. Aangezien de

Kerntaken

Een kwalificatiedossier geeft een beschrijving van de eisen aan een beroep of een beroepsgroep. Het legt zowel de inhoud van het beroep als de benodigde competenties en de benodigde kennis en vaardigheden vast voor een beginnende beroepsbeoefenaar.

Het nieuwe Kwalificatiedossier Medewerker informatiedienstverlening heeft drie kerntaken:

- > kerntaak 1: bemiddelt tussen klant en informatie;
- > kerntaak 2: voert projecten en activiteiten uit;
- > kerntaak 3: ontsluit en beheert het informatie-/media-aanbod.

Het kwalificatiedossier omschrijft de beroepshouding van de bibliothekmedewerker als

bovenal klantgericht en informatievaardig: 'Hij is sociaal vaardig, kan een klantvraag analyseren en kan associatief denken. De bibliothekmedewerker stelt de informatiebehoeften van zijn gebruiker centraal. Hij is geïnteresseerd in ontwikkelingen op gebieden die voor zijn gebruiker van belang zijn. Hij is zich bewust van het belang van een geordende toegankelijke informatievoorziening. Hij werkt methodisch, systematisch en nauwgezet. De innovatieve ontwikkelingen op het gebied van informatievoorziening vereisen dat de medewerker openstaat voor vernieuwingen.'

Het kwalificatiedossier is te lezen op tinyurl.com/c6ermpm.

medewerkers klant- en leenservice in de frontoffice werkzaam zijn, hebben zij de meeste publiekscontacten. Voor deze beroepsgroep ontwikkelde ROC Midden-Nederland, in samenwerking met Pro Biblio, de provinciale serviceorganisatie voor Noord- en Zuid-Holland, een cursus waarin het accent ligt op de vaardigheden communiceren, verkopen en doorverwijzen.

Inmiddels verzorgen de onderwijsorganisaties een breed aanbod aan opleidingen, cursussen en trainingen op maat. Van cursussen 'omgaan met bezuinigingen', 'omgaan met ongewenst gedrag' tot 'out-of-the-box-denken'. Of denk aan trainin-

gen op het gebied van klantbenadering, winkelconcepten en het omgaan met leerlingen in de schoolmediatheek.

Dat het vak om maatwerk vraagt, merken alle ROC's. Vaak betreft het medewerkers die al in een bibliotheek werken en op sommige gebieden nog niet beschikken over de juiste kennis en vaardigheden. 'Het ontwikkelen van opleidingsmodules in plaats van volledige opleidingstrajecten heeft dan de voorkeur,' zo stelde in juni 2011 ook het rapport *Nieuwe bibliotheken, nieuwe competenties – op weg naar een passend opleidingsaanbod* van het Sectorinstituut Openbare bibliotheken (SIOB).

De ROC's onderschrijven de aanbeveling van het rapport 'dat investeren in losse opleidingsmodules niet betekent dat gestreefd moet worden naar het volledig uitsplitsen van de bestaande opleidingen in beroepsspecifieke modules. Een algemene component met basiscompetenties is belangrijk voor de doorstroom van gediplomeerden op de arbeidsmarkt en voor een brede inzetbaarheid van werknemers.' Wellicht heeft deze tendens om te kiezen voor maatwerk, ook te maken met de bezuinigingen die gemeentes bibliotheken opleggen. Steeds minder bibliotheekorganisaties laten hun werknemers de volledige mbo-opleiding volgen. Ook lijken de organisaties minder belang te hechten aan een diploma. Of dit te maken heeft met de mogelijkheid om hun medewer-

Opleidingsdomeinen

De domeinindeling is een ordening van mbo-opleidingen in zestien domeinen van verwante opleidingen. De bundeling maakt het opleidingsaanbod voor aankomend mbo-studenten overzichtelijk. Dit helpt hen bij het kiezen van een opleiding. Voor jongeren die nog niet weten voor welk kwalificatiedossier zij willen worden opgeleid, bestaat de mogelijkheid om in een domein te worden ingeschreven. Zo kunnen zij alvast starten met de gemeenschappelijke on-

derdelen van een aantal verwante opleidingen en tegelijkertijd op basis van praktijkervaring een definitieve keuze maken voor een kwalificatiedossier. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het onderdeel klantencontact: zowel bij economie en administratie, als bij juridische vakken en bij zorg en welzijn is hier sprake van. De opleiding voor bibliothekmedewerker valt onder domein 10: Economie en administratie. www.mborraad.nl/opleidingsdomeinen

kers daardoor lager te kunnen inschalen, is onduidelijk. Een ding staat vast: deze bibliotheekmedewerkers zijn minder breed inzetbaar en kunnen minder makkelijk doorstromen. De medewerker is echter meer dan een winkeljuffrouw die de klanten vriendelijk te woord kan staan en hen kan verleiden tot afname van producten. Sommige medewerkers hebben al aangegeven het heel vervelend te vinden om bij ingewikkelder vragen de klant al snel te moeten doorverwijzen.

Gevolgen

De tendens van maatwerkmodules raakt ook de ROC's zelf. Vooropgesteld: de ROC's zijn blij met de specifieke verzoeken uit de bibliotheekbranche om maatwerkmodules. Het houdt de opleidingen scherp en verstevigt het contact met de markt. Bovendien brengen de maatwerkmodules – eerlijk is eerlijk – de nodige financiën met zich mee. Ook binnen het mbo-onderwijs wordt gekeken naar leerlingenaantallen en geldstromen. De commerciële (maatwerk)verdiensten zorgen ervoor dat de ROC's tot nu in staat zijn geweest ook de reguliere opleidingen te blijven aanbieden.

Tegelijkertijd dringt zich de vraag op of de toenemende vraag naar maatwerkmodules niet het einde inluidt voor het reguliere mbo-bibliotheekonderwijs. Lopen de opleidingen niet het risico uiteindelijk opgeheven te (moeten) worden vanwege het gebrek aan reguliere leerlingen?

Instroom stimuleren

Slechts weinig openbare bibliotheken leiden momenteel nieuw personeel op. Het

gros van de aanmeldingen bestaat uit personeel dat opgeschoold of bijgeschoold moet worden. Waar wel nieuw en jong personeel aangetrokken kon worden, vonden zij eenmaal gediplomeerd snel een baan, waarbij zij niet zelden een voortrektersrol vervullen als het gaat om mediawijsheid of sociale media. Maar veel jongeren zien niets in een functie binnen de openbare bibliotheek: te weinig glamour, te weinig uren, te slecht betaald.

Het rapport van SIOB spreekt zijn zorg hierover uit: 'De teruglopende studentenaantallen kunnen voor het bibliotheekveld een zorg worden: de spreekwoordelijke vijver van interessante kandidaten voor vacatures wordt steeds kleiner. Voor de toekomstbestendigheid van de opleidingen is het belangrijk dat deze opleidingen afgestemd worden op de vraag van het beroepenveld.'

Het SIOB vindt verder dat 'maatwerkmodules zo moeten worden ontwikkeld, dat de modules enerzijds ingepast kunnen worden in de curricula van de huidige reguliere opleidingen en anderzijds ook als zij-instroom of vrije keuzeruimte te volgen zijn. Daardoor wordt aansluiting met het beroepenveld zowel gewaarborgd voor nieuwe studenten, als voor mensen die deze basiscompetenties al in een eerdere opleiding hebben opgedaan en juist bijgespijkerd willen worden op specifieke competentiegebieden.'

Het valt echter niet mee aan deze oproep te voldoen. Dit komt vooral omdat de ROC's ervaren dat de bibliotheekbranche ondanks pogingen tot eenheid versnipperd blijft. Zo bestaan er inmiddels verschillende retailformules naast elkaar, van de Ideale Bibliotheek in Overijssel tot het winkelconcept van Almere of Groningen.

'ROC's ervaren de bibliotheekbranche als versnipperd'

Dit maakt de ontwikkeling van een landelijk uit te zetten maatwerkmodule er niet gemakkelijker op. Pas als duidelijk is wat de branche als geheel wil, kunnen de mbo-opleidingen daar goed op inspelen.

Samenwerking nodig

Voor een nog betere dienstverlening hebben de ROC's besloten de krachten te bundelen. Dit heeft niet alleen geleid tot een gezamenlijke website met alle opleidingsmogelijkheden (www.bibliotheek-academie.nl), maar ook tot nieuw lesmateriaal en landelijke toetsen/assessments. De inhoud van de opleidingen wordt afgestemd met de branche en ervaringen worden tussen docenten en trainers uitgewisseld. Zo kunnen alle opleidingen in heel Nederland gegeven worden en wordt de kwaliteit en samenhang gewaarborgd. Samenwerking is ook op een ander gebied essentieel, namelijk de promotie van de opleiding. Want, zoals hierboven aangegeven, het is buitengewoon moeilijk jongeren voor het vak te interesseren. Niet dat de bibliotheekwereld daar uniek in is; ook de technieksector bijvoorbeeld heeft grote moeite voldoende instroom te genereren. Voor het bibliotheekveld is het reden om nu te onderzoeken of het mbo-

Cursus Frontofficemedewerker bibliotheken

De pilotcursus Frontofficemedewerker bibliotheken is ontwikkeld door ROC Midden-Nederland in samenwerking met ProBiblio, de provinciale serviceorganisatie voor Noord- en Zuid-Holland. De opleiding is opgezet voor medewerkers en zij-instromers en is competentiegericht, waarvan een deel in een digitale leeromgeving. Alle theo-

rie wordt toegepast in de praktijk onder begeleiding van een ervaren collega. Er wordt gewerkt met een Persoonlijk Ontwikkelingsplan (POP), een portfolio en een assessment dat bestaat uit de presentatie van een groepsopdracht over cultureel ondernemerschap.

De belangrijkste onderdelen zijn: het ontwikke-

len van een visie op het beroep; klantenservice/hospitality en profilering van de bibliotheek; mediakennis/-wijsheid; informatie en advies; presenteren, cultureel ondernemen en retail.

De eerste twee pilotgroepen in Spijkenisse en Hoofddorp zijn inmiddels afgerond. Zowel mentoren als deelnemers zijn enthousiast over de cursus.

‘Bibliotheekmedewerker is meer dan een winkeljuffrouw’

onderwijs anders kan worden ingericht. Jet Windig, bedrijfsadviseur bij ROC Friese Poort Bedrijfsopleidingen in Leeuwarden, is ervan overtuigd dat dit kan. Als bedrijfsadviseur denkt ze aan de werkgeverkant mee over de vormgeving van het onderwijs. Die werkgevers moeten een veel grotere invloed krijgen op de inhoud van het mbo-onderwijs. Nu sluit het onderwijsprogramma nog te weinig aan op de vraag uit de praktijk: ‘Werkgevers willen breed inzetbare medewerkers die kunnen meebewegen met de snelle ontwikkelingen in hun branche. Het opleidingsaanbod is echter gericht op een specifiek beroep, zoals secretariaat medewerker, ICT’er of bibliotheekmedewerker.’ Windig voelt zich gesteund door het Actieplan mbo *Focus op Vakmanschap 2011-2015* van OCW. Aanleiding hiervoor waren onder meer de klachten over uitval van lesuren en examens van onvoldoende kwaliteit. Onderdeel van het Actieplan is de huidige competentie-gestuurde kwalificatiestructuur met maar liefst 627 verschillende mbo-diploma’s te bundelen tot zestien opleidingsdomeinen (zie kader op pagina 18), waarbij de

onderwijsinstelling onderdelen van opleidingen aanbiedt die inhoudelijk verwant zijn. Studenten kiezen niet meteen voor een opleiding, maar volgen in het eerste en tweede jaar een breder onderwijsprogramma. Daarin zitten onderdelen van meerdere verwante opleidingen die onder hetzelfde betreffende domein vallen. Verwacht wordt dat in de toekomst ook de competenties tussen domeinen en sectoren op verzoek van de branche gezamenlijk aangeboden kunnen worden. ROC’s kunnen door deze vraag te honoreren de organiseerbaarheid van het onderwijs optimaliseren: ook opleidingen met weinig aanmeldingen, zoals de bibliotheekopleidingen, kunnen dan toch van start gaan omdat pas na een breder basisprogramma specialisatie volgt. Studenten krijgen zo een beter beeld van het beroepenveld en de daarop gerichte opleidingen. Dit levert minder voortijdige schoolverlaters op, omdat studenten hun exacte studiekeuze later kunnen maken.

Verleiden tot het vak

De afgelopen jaren heeft Windig met dit concept ervaring opgedaan bij het ministerie van Defensie en meent dat het ook ingezet kan worden om studenten tijdens hun mbo-opleiding te ‘verleiden’ te kiezen voor de kwalificatie Bibliotheekmedewerker of Informatiebeheerder. ‘Jongeren hebben een totaal achterhaald en verkeerd beeld van het werken in de bibliotheek of informatiedienstverlening. De ROC’s hebben veel geld en aandacht besteed aan promotie, maar het is niet gelukt ze binnen te halen. Zowel biblio-

theken als opleidingen hebben wel de ervaring dat als jongeren kennismaken met het werk zelf, ze superenthousiast zijn en vaak vol overtuiging voor het vak kiezen.’ Windig pleit er ook voor meer deskundigen uit de branche in te zetten bij het onderwijs, omdat die precies weten wat er speelt en waar behoefte aan is. Waar nodig kunnen de mbo-docenten deze deskundigen didactisch ondersteunen: ‘We moeten inzetten op kwaliteit en aansluiten bij de actualiteit van de werkvloer.’

Eenheid nodig

Windig ervaart de bibliotheekwereld als een grote diversiteit aan bolwerkjes: ‘Die strijden vooral voor zichzelf, zonder te kijken naar het algemene belang. Veel bibliotheekdirecteuren denken grootstedelijk en vergeten dat de situatie op het platteland heel anders kan zijn.’ Hoewel de branchevereniging aan tafel zit bij Ecabo, claimt de branche volgens Windig onvoldoende ruimte om daar invloed uit te oefenen. ‘De ROC’s hebben op verzoek van de bibliotheekwerkgevers verschillende maatwerkmodules ontwikkeld, die prima ondergebracht zouden kunnen worden in de kwalificatiestructuur. Als de branche daar landelijk overeenstemming over zou willen bereiken, dan organiseer je het onderwijs werkelijk als leerplek voor het bedrijfsleven. Zo zou ik het graag mbo-breed zien.’

Tijdens de expertmeeting die de ROC’s op 8 december in Leeuwarden organiseren, wordt onder de titel ‘Implementatie onderwijskundig kader’ gekeken naar wat de branche vindt van zo’n brede basisopleiding. Want – met een parafrase van het slot van Calffs eerder genoemde artikel – dat er behoefte is aan goed opgeleide mbo-medewerkers binnen de OB maar ook daarbuiten (zie kader links), daarover bestaat volgens de ROC’s geen enkele twijfel.

Zo’n acht jaar na zijn introductie is het mbo-onderwijs met een nieuw kwalificatiedossier en maatwerkmodules volop in beweging. Een goede ontwikkeling, die hopelijk niet stagneert onder invloed van de bezuinigingen. Ook aan de promotie van het vak zal opnieuw – en nu blijvend – aandacht besteed moeten worden, want zonder nieuwe instroom van reguliere studenten zal het moeilijk worden de opleiding als geheel te blijven aanbieden. <

Ook mbo-functies buiten OB

De mbo-opleiding Medewerker Informatiedienstverlening Bibliotheken (MIB) leidt studenten behalve voor de OB ook op voor middenkaderfuncties in speciale, wetenschappelijke, universiteits- en (hoge)schoolmediatheken. Gedurende de opleiding is een stage van ten minste zestien uur verplicht. Stageopdrachten worden zoveel mogelijk toegesneden op de praktijk. Dit leidt regelmatig tot verrassende resultaten, waar

bij nieuwe praktische vormen van dienstverlening direct geïmplementeerd konden worden. Studenten liepen stage bij onder andere een gemeentebibliotheek, het Medisch Centrum Leeuwarden, het CJIB, Stenden Hogeschool, de Politieacademie, Rijksuniversiteit Groningen en het Van Hall Instituut. Met een dergelijke stage-ervaring en een mbo-diploma op zak hebben inmiddels verschillende studenten werk gevonden buiten de OB.

IDM'ers in de openbare bibliotheek

Het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) heeft onlangs een competentiematrix voor de bibliotheekmedewerker van de toekomst gepubliceerd. John van de Pas beschrijft vanuit het perspectief van de opleiding IDM welke kennis, vaardigheden en attitudes (ofwel competenties) IDM-studenten meekrijgen en op welke manier die passen bij de behoeften van de openbare bibliotheekbranche.

John van de Pas

De openbare bibliotheeksector is tegenwoordig een van de sectoren waarvoor IDM opleidt. Dat was in een grijs verleden anders. Tot begin jaren negentig van de vorige eeuw bestonden er verschillende bibliotheekacademies, die exclusief voor de sector opleidden. Uit die bibliotheekacademies zijn de hedendaagse IDM's voortgekomen. De transformatie van bibliothecarisopleiding naar opleidingen voor InformatieDienstverlening en -Management heeft René van den Driesche eind vorige eeuw uitgebreid beschreven in zijn boek met de treffende titel *Van biepmiep tot kennismanager*.

Die transformatie was nodig. Want de opleidingen zijn voortdurend meegegaan met hun tijd, waardoor nieuwe ontwikkelingen op het gebied van informatie- en

**'IDM'ers kunnen
nieuwe klantwensen
en -vragen
vertalen in nieuwe
dienstverlening'**

communicatietechnologie continu in de curricula ingevlochten zijn. En waardoor onze alumni interessant zijn geworden voor alle sectoren van de kenniseconomie – zowel in het bedrijfsleven als bij de overheid. Overal waar informatie in

grote hoeveelheden stroomt, kom je dus IDM'ers tegen.

Wat de bibliotheeksector van ze kan verwachten, en hoe dat goed aansluit bij een deel van de competenties in de competentie-index van het SIOB, zal ik verderop uiteenzetten. Om dat in het gewenste perspectief te zetten, is het nuttig om eerst in te zoomen op de uitgangspunten die bij de ontwikkeling van ons IDM-curriculum als leidraad gediend hebben.

Wat biedt IDM?

In de meest eenvoudige bewoordingen gesteld, worden IDM'ers anno 2011 opgeleid om informatieproblemen van informatiegebruikers op te lossen, met behulp van alle daarvoor beschikbare en geschikte technologie. Zij zijn in staat om de impact van nieuwe informatietechnologie op het functioneren van mensen en organisaties te bepalen, en vervolgens de informatie- en communicatiestromen daarop af te stemmen. Met als doel de wederzijdse beïnvloeding tussen organisatie en haar omgeving te faciliteren. Voor een IDM'er is hét uitgangspunt bij het ontwikkelen van informatiediensten en/of -producten de bruikbaarheid van

Wie is...

Foto: Ella van der Zwaag

John van de Pas werkt als hoofddocent en curriculumontwikkelaar bij de IDM-opleiding van Saxion in Deventer. Daarnaast is hij lid van het Landelijk overleg IDM-opleidingen, waarin afstemming over de gezamenlijke koers plaatsvindt. Hij schrijft dit artikel op persoonlijke titel.

‘Informatiespecialist is bruggenbouwer tussen verschillende disciplines’

die informatie voor de eindgebruiker. Vanuit die visie op de aanpak van informatieproblemen heeft de opleiding IDM haar curriculum ontwikkeld. Daarbij hebben we als uitgangspunt gehanteerd, dat wie in het informatieveld een rol wil spelen over brede kennis en inzichten moet beschikken. Want het oplossen van informatieproblemen is tegenwoordig zelden het domein van één specialist. De multidisciplinaire benadering, waarbij specialisten met kennis op verschillende vakgebieden elkaar aanvullen en effectief samen moeten werken om tot de gewenste resultaten te komen, vereist voor het beste resultaat een stevige bijdrage van een specialist die vanuit het perspectief van de informatiegebruiker denkt en werkt.

Die informatiespecialist moet bruggenbouwer zijn tussen de verschillende disciplines, met elk hun eigen drijfveren. De informatiespecialist is daarbij dé kenner van de impact van veranderingen op eindgebruikersfunctionaliteit, en vertaler van strategische doelstellingen naar de vereiste inrichting van de informatievoorziening voor de gebruiker. Grafisch is dat weergegeven in het schema: de informatiespecialist als ‘mediator’ tussen ICT, Organisatie en Gebruiker.

Bij het ontwikkelen van oplossingen voor informatieproblemen bewaakt de informatiespecialist het gebruikersperspectief. Hij – maar vaker is de informatiespecialist een ‘zij’ – zorgt ervoor dat dat naast de bestuurlijke en technologische afwegingen op de kaart blijft staan, en de aandacht krijgt die noodzakelijk is voor een uitstekend werkende en op de behoeften van gebruikers toegesneden informatiedienst. De IDM-opleidingen leveren dat soort specialisten. En met succes. Alumni ko-

men overal terecht – in de profit- én not-for-profitwereld vinden zij hun werkplek, waarbij ze de rol van informatieadviseur met verve vervullen. De competenties die horen bij het kunnen formuleren van nieuwe informatiestrategieën, en het vertalen daarvan naar informatiediensten die inspelen op de behoeften van de klant van de toekomst, zijn in de IDM-curricula verankerd. Of een student nu in Den Haag, Groningen, Amsterdam, Deventer of Breda¹ zijn IDM-diploma haalt: ze worden opgeleid om de organisatie in transformatie met raad en daad bij te staan, om de informatiestromen effectief te begeleiden naar de eisen van de nieuwe tijd.

Wat vraagt de OB?

Het SIOB heeft in oktober 2011 een competentiegebouw voor de bibliotheekmedewerker gepresenteerd. Vertrekkend vanuit de kerntaken van de bibliotheek, wordt een specifieke invulling gegeven van de kennis, vaardigheden en attitudes (de samenstellende delen van een competentie) die noodzakelijk zijn om te kunnen functioneren in de bibliotheek van de toekomst. De index vertaalt de kerntaken dus in kerncompetenties van de bibliotheekmedewerker van de toekomst.

Van vier verschillende aspecten worden competenties vermeld. Om ze allemaal te behandelen, voert in dit kader te ver. Ik pik er twee uit, en zal vervolgens een vergelijking op beide aspecten maken tussen de competenties van het SIOB en het competentiegebouw van onze IDM-opleiding.

Allereerst ga ik in op de Persoonlijke competenties. Zij zijn samengesteld uit de volgende onderdelen:

Algemene hbo-competenties (IDM Saxion Deventer) versus persoonlijke competenties SIOB

Competentie	Naam	
A1	Professionele Ontwikkeling	Persoonlijke ontwikkeling en groei
A2	Zelfstandigheid	
A3	Samenwerken	Collegiaal samenwerken
A4	Methodisch werken	
A5	Flexibiliteit	
A6	Communicatie	Communicatie
A7	Dienstverlenend	Klantgerichtheid
A8	Ethiek	Ethiek en waarden
A9	Onderzoek	
A10	Experimenteren	
A11	Ondernemerschap	Relaties bouwen en netwerken

> Klantgerichtheid;
 > Culturele diversiteit;
 > Communicatie;
 > Didactiek;
 > Ethiek en waarden;
 > Relaties bouwen en netwerken;
 > Collegiaal samenwerken;
 > Leiderschap, coaching en mentorschap.²
 Als we de hbo-IDM-opleidingen bekijken, dan vallen de organisatorische en persoonlijke competenties van de medewerker, die hierboven genoemd worden, voor een groot deel samen met de algemene hbo-competenties die voor elke hbo gelden. Je kunt ze dus ook terugvinden in de lijst met algemene competenties die we in Deventer hanteren (zie de matrix). Oppervlakkig bezien, vallen enkele overeenkomsten op. Daarnaast zijn er enkele duidelijke verschillen. Met name de didactische en leiderschapaspecten en culturele diversiteit zijn in de hbo-competenties niet expliciet benoemd. Vanzelfsprekend geven de titels van de competenties slechts een indruk – in de gedetailleerdere criteria krijgen ze specifieke invulling. Maar naar mijn mening lijkt het erop, dat er tussen de persoonlijke en algemene hbo-competenties behoorlijke overeenkomsten te vinden zijn.

Kerntaken bibliotheek

Het wordt specifiek als we de kerntaken van de bibliotheek erbij nemen. Daarbij valt te constateren dat de bibliotheeksector een breed takenpakket tot het hare rekent. De openbare bibliotheeksector transformeert. Van boekenverzamelaar en -beheerder naar een organisatie die de vijf kerntaken voor de openbare bibliotheek van de toekomst invulling geeft.

‘Informatiespecialist is vaker een zij dan een hij’

Die kerntaken zijn volgens de competentie-index van SIOB:

1. Kennis & informatie
2. Ontwikkeling & educatie
3. Lezen & Literatuur
4. Ontmoeting & Debat
5. Kunst & Cultuur

Om dit takenpakket in te kunnen vullen, is op organisatieniveau een met zorg samengesteld team van specialisten en generalisten vereist. Specialisten en generalisten die elkaar aanvullen in vakspecifieke kennis en vaardigheden enerzijds, en anderzijds beschikken over uitstekende algemene, organisatorisch-projectmatige samenwerkingscompetenties.

Bibliotheekwerk is teamwork. Met een centrale rol voor degene die informatiediensten kan ontwikkelen. Informatiediensten die soms direct een kerntaak (1. Kennis en Informatie) vervullen, maar ook als platform functioneren die de andere kerntaken mogelijk maken. Die is de spin in het web, de projecttrekker met verstand van organisatie, ict en mensen, en is aanjager van innovatie met het oog op de klant – de informatiegebruiker.

IDM'er in de OB?

IDM'ers zijn innovatiespecialisten bij uitstek. Zij zijn in staat nieuwe klantwensen en -vragen te vertalen in nieuwe dienstverlening, die het efficiënt en effectief vinden van antwoorden mogelijk maakt. De eisen die klanten stellen aan de bibliotheek, worden opgepakt, kritisch bekeken, geanalyseerd, omgezet naar programma's van eisen en vertaald

in innovatieve informatiediensten.

Of het nu een vraag is naar op eindgebruikers gerichte functionele toepassing van sociale media bij een beeldbank, of scenario's waarin oplossingen gepresenteerd worden over de manier waarop een bibliotheekfunctie zonder subsidie kan blijven bestaan. Hoe cultureel erfgoed op een voor jongeren aantrekkelijke en leerzame manier ontsloten kan worden. Op welke manier je de bibliotheekfunctie in kleine kernen kunt blijven invullen. Hoe je de dienstverlening van de bibliotheek kunt vervangen door andere arrangementen.

Onze studenten zijn er nu al, tijdens hun IDM-opleiding, dagelijks mee aan de slag. Voor opdrachten in projectonderwijs, tijdens stages en afstudeeropdrachten, lessen onderzoeksvaardigheden of in een innovatielab. Ze ontwikkelen apps voor mobiele platforms, waarmee de bibliotheekgebruikers hun smartphone kunnen gaan gebruiken voor bibliotheekdiensten. Ze analyseren het gebruik van Biebsearch en adviseren over manieren waarop de aansluiting bij de wensen van het onderwijs nog beter gemaakt kan worden. Ze organiseren de week van de mediawijsheid in de lokale bibliotheek. Ze kijken hoe nieuwe ontwikkelingen op het gebied van Location Based Services ook in de publieke informatiediensten toegepast kunnen worden.

Daarbij gebruiken ze de nieuwste inzichten over de manier waarop ICT op de best mogelijke manier ingezet kan worden – zodat informatiegebruikers op een bijdetijdse manier aan hun informatie kunnen komen en met hun bibliotheek kunnen communiceren. Ze zetten applicaties als Facebook en Twitter in, om de culturele en kennis-

bemiddelingsfuncties uit de 'bricks and mortar'-realiteit van de fysieke bibliotheek los te weken, en in de webpresence van de bieb in het virtuele publieke informatiedomein onder te brengen. Ze trekken hun collega's mee, door middel van presentaties, pilots, projecten en hun natuurlijke gebruik van sociale media in hun dagelijkse werk, waarmee ze laten zien dat ook in die eenentwintigste eeuw van Google en Twitter een publieke informatiefunctie nuttig en noodzakelijk blijft.

De kennis en vaardigheden om projectmatig te werk te gaan, paren ze aan een nieuwsgierige houding. Ze beschikken over kennis en kunde op het gebied van de toepassing van sociale media in het bijzonder, en weten hoe je op de hoogte blijft van de nieuwste mogelijkheden die ICT te bieden heeft. Ze stellen de vragen die horen bij een gebruikersgerichte en op functionele aspecten gerichte benadering en zijn initiator, ontwikkelaar en implementator van nieuwe informatiefuncties. En adviseren vanuit een heldere analyse van wat nodig is, waarna ze praktisch en pragmatisch samenwerkend met allerlei andere technisch en inhoudelijk specialisten zorgen voor innovatieve oplossingen. Die werken. Ook in de openbare bibliotheek. <

Noten

1] Avans Hogeschool in Breda heeft een minor IDM binnen Bedrijfskundige Informatica, waardoor studenten op IDM-onderwerpen kunnen afstuderen. Strikt genomen geeft Avans geen IDM-diploma meer. Wel neemt men nog deel aan het Landelijk overleg IDM-opleidingen.

2] Bron: Competentie-index voor het bibliotheekveld. Handvatten voor competente medewerkers. SIOB, juli 2011. tinyurl.com/6u4jgun

Wat doen studenten nu echt in de bibliotheek?

Bibliotheken van hogescholen en universiteiten puilen tegenwoordig uit van de studenten die er komen werken. Maar wat doen ze er nu echt? En maken ze gebruik van de aanwezige voorzieningen? Studenten van de masteropleiding Culturele Informatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam gingen op onderzoek uit.

Leen Liefsoens

In zijn artikel 'De Nederlandse bibliotheek voor het onderwijs' in *InformatieProfessional* nummer 4 van dit jaar, uit John Mackenzie Owen zijn twijfel over de relatie tussen de activiteiten van studenten in de bibliotheken van het hoger onderwijs en de fysieke materialen en diensten die de bibliotheken ter plekke aanbieden. Er zijn weliswaar verschillende gebruikersonderzoeken afgenomen onder studenten in het hoger onderwijs, maar deze onderzoeken zijn voornamelijk gericht op verwachtingen van de gebruikers en niet op hun feitelijke activiteiten.¹ Bibliotheken laten zich in hun beleidsvorming leiden door deze verwachtingen en hun eigen visie op de (toekomstige) functie van de bibliotheek. Het heeft dus nut te onderzoeken wat de bezoekers nu werkelijk in de bibliotheek doen. In dit arti-

'Studenten roepen niet of nauwelijks hulp in van bibliotheekmedewerker'

kel worden de resultaten gepresenteerd van het onderzoek dat werd uitgevoerd in het voorjaar van 2011. Over het onderzoeksproces onder leiding van Mackenzie Owen kunt u lezen in *InformatieProfessional* nummer 9 van dit jaar.

Wat, waar en hoe

Ons onderzoek was gericht op het in kaart brengen van de feitelijke activitei-

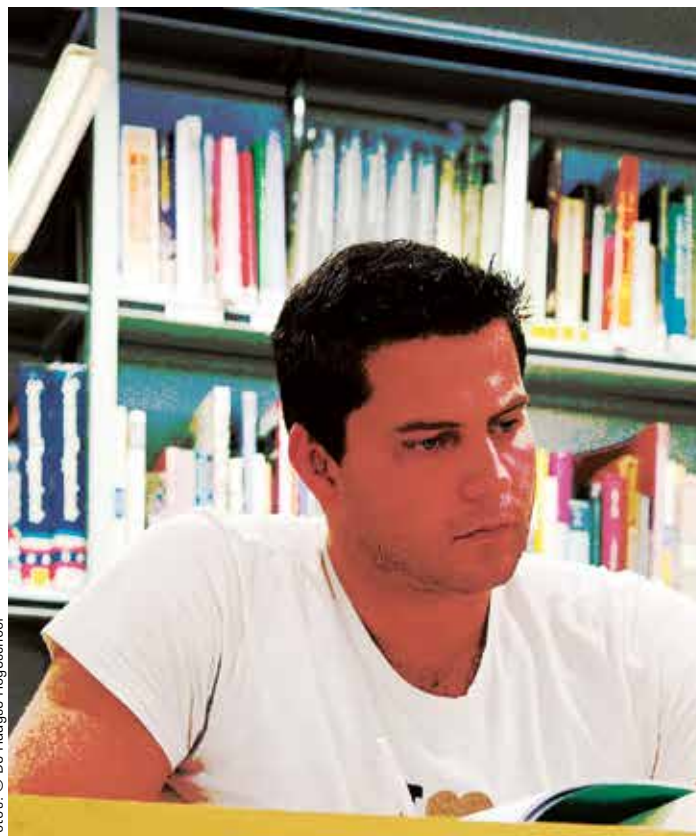
ten van studenten in een bibliotheek op een bepaald moment zodat kan worden vastgesteld waarvoor studenten de bibliotheek, los van verwachtingen en associaties, daadwerkelijk gebruiken. Daarnaast waren we benieuwd of er een onderscheid kan worden vastgesteld tussen universitaire studenten en hbo-studenten en in hoeverre de activiteiten in relatie staan tot de voorzieningen en de dienstverlening van de bibliotheek. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in zeven universiteits- en hogeschoolbibliotheken: Universiteit van Amsterdam, Universiteit Utrecht, Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit Leiden, De Haagse Hogeschool, Saxion Deventer, InHolland Dieren.² Bij de universiteiten en De Haagse Hogeschool maken alleen de bibliotheekhoofdstedelingen onderdeel uit van het onderzoek.

Na uitgebreid literatuuronderzoek, dat ons richting gaf met betrekking tot de te hanteren methodiek en bevestigde dat bestaande onderzoeken vooral ingaan op verwachtingen van gebruikers, hebben we eerst de studenten geobserveerd tijdens hun bezigheden. Aan de hand van de bevindingen uit deze observaties werd een vragenlijst opgesteld.³ Deze bestond uit negentien meerkeuzevragen waarvan elf

Wie is...

Leen Liefsoens werkt als documentair informatiespecialist bij de bibliotheek van De Haagse Hogeschool en volgt de master Culturele Informatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam. Leen blogt op persoonlijke titel op 2.0 Drops: leenlief.wordpress.com.

vragen gericht waren op de bezigheden van de studenten in de bibliotheek en de overige acht vragen dienden om ons een idee te geven om wat voor studenten het ging. We deelden de vragenlijsten uit aan een willekeurige groep, bestaande uit een willekeurig aantal studenten, dat toevallig op die dag en dat tijdstip in de verschillende bibliotheken was. Door deze aselechte steekproef zouden we uitspraken kunnen doen over de populatie als geheel. Niettemin beschouwen we de uitkomsten mede omdat het bij het afnemen van de vragenlijsten om een momentopname ging niet als absoluut, maar eerder indicatief voor het gedrag van studenten in de bibliotheek. In totaal zijn van 780 studenten (510 universitair en 270 hbo) gegevens verzameld.

Wat doen studenten

Verreweg de belangrijkste reden voor studenten om naar de bibliotheek te komen is: studie (zie vraag 1 in de tabel). Daarbij gebruikt twee derde van de studenten een computer of laptop. Wat betreft de ontploide activiteiten op de computer staat het gebruik van Office-software bovenaan, gevolgd door het raadplegen van een zoekmachine en mailen. Opzoeken in de

1 Waarvoor ben je nu in de bibliotheek?

	UB	HB
Studie (algemeen, tentamen, paper, opdracht)	97,8%	96,3%
Ontspanning (niet studiegerelateerd lezen, internetten)	4,7%	13,3%
Anderen ontmoeten/sociale contacten	3,9%	5,5%
Anders	2,7%	1,8%

2 Wat doe je als je vandaag een computer in de bibliotheek gebruikt?

	UB	HB
Office (Word, Excel etc.) gebruiken	69,6%	82,6%
Iets opzoeken in de digitale bibliotheek	39,0%	14,4%
Mailen	66,3%	66,7%
Google of andere zoekmachine gebruiken	68,2%	77,4%
Browsen en webpagina's bekijken	47,4%	46,3%
Sociale media zoals Facebook, Twitter of Hyves gebruiken	45,3%	47,0%
Artikelen (pdf) of online boeken lezen	46,7%	21,1%
Anders	6,3%	6,7%

3 Welke voorziening(en) van de digitale bibliotheek gebruik je vandaag?

	UB	HB
In de catalogus een boek opzoeken en/of reserveren	42,1%	47,4%
Tijdschrift(artikel) opzoeken	41,1%	15,1%
In een databank zoeken	28,0%	28,5%
Ebook downloaden	5,7%	2,6%
Anders	7,2%	6,3%
Geen enkele	34,7%	34,1%

4 Welke andere bibliotheekvoorziening(en) gebruik je vandaag?

	UB	HB
Boek ophalen of terugbrengen	36,3%	48,5%
Tijdschrift raadplegen (leeszaal)	9,23%	8,9%
Tijdschrift aanvragen	5,5%	2,6%
Woordenboek of encyclopedie raadplegen	10,0%	7,4%
Bijzondere collecties geraadpleegd	5,1%	2,2%
Krant, weekblad lezen	4,9%	7,4%
Literatuur opzoeken in de kast	24,1%	36,6%
Anders	9,0%	4,1%
Geen enkele	42,9%	31,5%

5 Welke van onderstaande faciliteiten heb je vandaag gebruikt?

	UB	HB
Kopiëren, printen e.d.	34,1%	39,6%
Catering gebruiken (indien aanwezig)	27,1%	7,8%
Volgen van een bibliotheekinstructie	0,2%	2,2%
Tentoonstelling bezocht	0,6%	1,5%
Anders	3,7%	1,5%
Geen	44,3%	55,2%

6 Waarom werk je nu in de bibliotheek en niet op een andere plek?

	UB	HB
Omdat je nu eenmaal op school/universiteit bent	13,1%	31,1%
Omdat je thuis geen computer/internet hebt	2,5%	1,5%
Omdat je thuis niet de noodzakelijke VPN-verbinding hebt (voor zover van toepassing)	1,8%	0,7%
Omdat je materiaal nodig hebt dat niet digitaal beschikbaar is	9,2%	5,9%
Omdat je hier rustig kunt werken	78,4%	48,2%
Omdat je hier hebt afgesproken met anderen	11,8%	36,7%
Anders	5,9%	6,3%

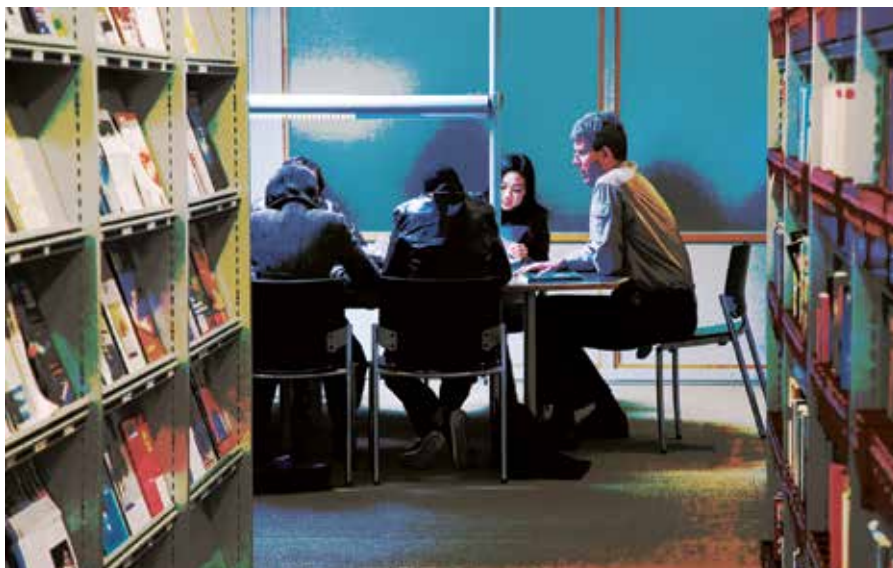
7 Hoe vaak kom je in deze bibliotheek?

	UB	HB
Meestal meer dan 1x per week	69,0%	73,3%
Ongeveer 2x per maand	19,8%	15,2%
Ongeveer 1x per maand	4,9%	5,2%
Ongeveer 6x per jaar	2,4%	2,6%
Minder dan 6x per jaar	3,1%	3,0%

8 Hoe lang denk je hier vandaag door te brengen?

	UB	HB
Minder dan een half uur	1,0%	3,7%
Tussen een half uur en een uur	2,0%	11,5%
Tussen één en twee uur	8,2%	27,8%
Tussen twee en drie uur	17,1%	20,4%
Meer dan drie uur	71,6%	35,9%

'Bibliotheekfaciliteiten spelen wel een rol, maar geen doorslaggevende'

digitale bibliotheek en het lezen van artikelen en online boeken sluiten dit rijtje van activiteiten (zie vraag 2). Bij de vraag: 'Welke voorziening(en) van de digitale bibliotheek gebruik je vandaag' scoort de catalogus het hoogst, maar ook databanken worden door meer dan een kwart van de studenten geraadpleegd. Wat betreft informatievormen scoren e-journals veel hoger dan ebooks. Ongeveer een derde van de studenten maakt geen gebruik van de digitale bibliotheek (zie vraag 3). En hoe zit het met de fysieke bibliotheek? Ook daarbij geeft 42,9 procent van de universitaire en 31,5 procent van de hbo-studenten aan er geen gebruik van te maken (zie vraag 4).

Het gebruik van voorzieningen van de digitale bibliotheek hangt samen met het gebruik van een computer. Het is daarom merkwaardig dat op de vraag waarvoor men de computer gebruikt, studenten veel minder aangeven iets in de digitale bibliotheek op te zoeken (zie vraag 2) dan bij de vraag waarin naar het gebruik van de digitale bibliotheek in het algemeen wordt gevraagd (zie vraag 3). Een verklaring zou kunnen zijn dat het gebruik van de digitale bibliotheek maar een klein onderdeel is van het algehele gebruik van de computer of dat studenten niet goed weten wat de digitale bibliotheek is en de verschillende voorzieningen niet als een geheel herkennen, maar wel van een specifiek onderdeel gebruik maken.

In de vragenlijst is in twee afzonderlijke vragen gevraagd naar het gebruik van de hulp van een bibliotheekmedewerker. Slechts 5,1 procent van de universitaire

en 7,4 procent van de hbo-studenten gaf aan de hulp van een bibliotheekmedewerker te hebben ingeroepen. Daarnaast verwachtte het merendeel van de studenten (90,2 procent UB en 87,8 procent HB) die dag geen hulp nodig te hebben. Wat betreft faciliteiten scoren kopiëren en printen het hoogst (zie vraag 5). De belangrijkste reden om naar de bibliotheek te komen is de mogelijkheid om er rustig te werken (zie vraag 6). De studenten komen relatief vaak (meer dan eenmaal per week) en voor een lange periode (door-

gaans meer dan twee uur) naar de bibliotheek (zie vraag 7 en 8). Ten slotte gaven 74,5 procent van de universitaire studenten en 69,3 procent van de hbo-studenten aan geen lid te zijn van een openbare bibliotheek.

Samengevat kunnen we concluderen dat studenten de bibliotheek dus vooral als werkplek zien. Eenmaal in de bibliotheek maken de studenten gebruik van zowel fysieke als digitale bibliotheekvoorzieningen. Van ieder afzonderlijke voorziening wordt maar door een relatief kleine groep gebruik gemaakt. Tel je al het gebruik bij elkaar op, dan blijkt het merendeel van de studenten wel van één of meer voorzieningen gebruik te maken, niet zozeer uit noodzaak maar omdat ze nu eenmaal beschikbaar zijn. In dat licht moeten we ook de bibliotheekmedewerker zien: die is een van de voorzieningen die de bibliotheek te bieden heeft, naast vele andere fysieke en digitale voorzieningen.

Belangrijkste conclusies

- > De meeste gebruikers bezoeken de bibliotheek één of meer keren per week, en blijven per keer twee uur of meer studeren
- > De belangrijkste redenen om in de bibliotheek te studeren zijn de beschikbaarheid van een rustige studeerplek, en in het hbo ook de mogelijkheid om met anderen samen te werken
- > De beschikbaarheid van de fysieke collectie is in het algemeen niet de reden waarom studenten studeren in de bibliotheek
- > Vrijwel alle studenten gebruiken in de bibliotheek een pc of laptop, voor een verscheidenheid aan activiteiten
- > De behoefte aan ondersteuning door bibliotheekpersoneel is zeer gering

Verschil universitair en hbo

Tussen de universiteitsbibliotheken en hogeschoolbibliotheken zijn voornamelijk overeenkomsten vast te stellen. Een paar verschillen vielen op. Zo gebruikte ruim 13 procent van de hbo-studenten de bibliotheek ook voor ontspanning, ten opzichte van 4,7 procent universitaire studenten (zie vraag 1). Bij de hogeschoolbibliotheken werd maar door 15 procent van de ondervraagden gebruik gemaakt van tijdschriften. Voor de universiteiten is dit een stuk hoger, namelijk 41 procent. Bij de hogescholen spelen boeken weer

een iets grotere rol dan bij de universiteiten (zie vraag 3).

Opvallend is het feit dat universitaire studenten veel meer gebruiken maken van cateringfaciliteiten dan hbo-studenten (zie vraag 5). Dit verschil heeft waarschijnlijk te maken met de plaats van de bibliotheek binnen de instelling. Universitaire bibliotheken beschikken vaak over een eigen gebouw met een eigen cateringvoorziening. Omdat hogeschoolbibliotheken vaak dicht bij het onderwijs zijn geplaatst, geven meer hbo-studenten aan in de bibliotheek te werken en niet op een andere plek 'omdat men nu eenmaal daar ter plaatse is' (zie vraag 6). Dit komt ook tot uiting in de tijd die een student doorbrengt in de bibliotheek (zie vraag 8). De ondervraagden in de hogeschoolbibliotheken hebben een grotere verdeling over het aantal uren dat ze er doorbrengen. Ondervraagden in de universiteitsbibliotheken zitten daar bijna allemaal langer dan drie uur. Een student aan de universiteit gaat gericht naar de bibliotheek om aan het werk te gaan. Een student aan de hogeschool moet bijna elke dag in dat gebouw zijn voor college en kan meerdere keren korte tijd de bibliotheek bezoeken. Het belangrijkste verschil tussen universiteiten en hogescholen heeft betrekking op de samenwerking tussen studenten in de bibliotheek. Binnen de hogeschoolbibliotheken werkt 55 procent van de studenten met anderen samen, bij de universiteitsbibliotheken is dat maar 16 procent. Een verklaring hiervoor moet waarschijnlijk gezocht worden in het verschil in onderwijsvorm. Het onderwijs op hbo-niveau is van een praktischer aard en vraagt studenten vaak opdrachten gezamenlijk uit te voeren. HBO-studenten spreken dan ook vaker af in de bibliotheek (zie vraag 6). Voor ruim 78 procent van de universitaire studenten is een rustige studieplek de reden om in de bibliotheek te studeren, terwijl dat voor slechts 48 procent van de hbo-studenten geldt.

Bibliotheek versus studieruimte

Overwegingen wat de conclusies uit dit onderzoek (zie kader) betekenen voor bibliotheken, zullen voor elke bibliotheek anders zijn. Voor alle zullen financiële, organisatorische en ruimtelijke factoren meewegen bij het tot stand komen van een

plan waarin mogelijk ook de uitkomsten van dit onderzoek zijn verwerkt. Zonder beschikking te hebben over gegevens van deze factoren kunnen al twee contrasterende algemene visies gegeven worden.

Visie 1: Koppel de bibliotheek los van de studieruimte

Studenten maken gebruik van zowel digitale als fysieke voorzieningen maar die zijn niet de belangrijkste redenen om in de bibliotheek te komen werken. Studenten maken ook niet of nauwelijks gebruik van de hulp van een bibliotheekmedewerker. Daarnaast spelen de bibliotheekfaciliteiten wel een rol, maar geen doorslaggevende. Studenten zien de bibliotheek vooral als een rustige werkplek om te studeren waar alle gereedschap hiervoor ook aanwezig is. Is dit de primaire rol van de bibliotheek? Een werkplek, waar toevallig ook gebruik kan worden gemaakt van voorzieningen als de digitale bibliotheek? Het is dan goed voor te stellen dat die los komt te staan van de bibliotheekorganisatie. Informatie die gebruikt kan worden voor de studie of onderzoek, kan immers via de digitale bibliotheek plaatssonafhankelijk gevonden worden. Wat te doen? Bibliotheken ontleen hun bestaansrecht onder andere aan de volle zalen, want de studenten zitten nu eenmaal graag en vaak in de bibliotheek. De vraag is wel of studenten het zouden merken als de ruimte met werkplekken niet meer door de bibliotheek wordt gerund, maar door een andere afdeling van de universiteit of hogeschool.

Visie 2: Bibliotheek en studieruimte vullen elkaar aan

Omdat er steeds meer informatie in digitale vorm bestaat, is het logisch dat de bibliotheek ook in digitale vorm de studenten ondersteunt. Het voordeel van digitale dienstverlening is dat het plaats- en tijdsonafhankelijk aangeboden kan worden. Hoe meer dienstverlening digitaal wordt, hoe minder de noodzaak blijft bestaan om de studenten in een fysiek gebouw te ontvangen. Toch bestaat de bibliotheek als fysiek gebouw nog steeds. En de hoeveelheid werkplekken is aanzienlijk. Voor studenten heeft de bibliotheek als rustige werkruimte immers een aantrekkingskracht. Tijdens het studeren maken studenten gebruik van boeken, tijdschriften en andere faciliteiten in die werkruimtes.

'Google-generatie weet papieren informatie nog wel te vinden'

De Google-generatie weet de papieren informatie dus nog wel te vinden. Zolang dat gebruik er is, is het verstandig de werkplekken in de bibliotheek zelf te houden. De ondersteuning kan immers niet dicht bij de student gebracht worden. Uit de observaties is gebleken dat de werkplekken in de bibliotheken een zeer hoge bezettingsgraad hebben. Er is dus sprake van een levendige, pluriforme bibliotheekvoorziening waar veelvuldig gebruik van gemaakt wordt. Op basis van ons onderzoek zou uitbreiding van het aantal werkplekken een logischere consequentie zijn dan een vermindering. <

Met dank aan Peter Becker voor zijn gewaardeerde bijdrage aan dit artikel.

Het onderzoek werd uitgevoerd door Peter Becker, Wilbert Koopman, Ingmar Koopmans, Marloes Kueter, Chanel van der Leest, Leen Liefsoens, Jacqueline Schaap, Aart Schreuders en Dennis Vos onder supervisie van John Mackenzie Owen.

Het onderzoeksrapport is te downloaden via bit.ly/im2011-eindrapport.

Noten

- 1] In het onderzoeksrapport is een overzicht van gebruikersonderzoeken opgenomen (inclusief vergelijkingstabel in bijlage 3).
- 2] Het onderzoeksrapport bevat profielen van de onderzochte instellingen (bijlage 2).
- 3] De vragenlijst is opgenomen als bijlage 1 in het onderzoeksrapport.

Eenheid in (ei)landelijke verscheidenheid

Terwijl in Nederland het debat woedt over nieuwe samenwerkingsvormen tussen bibliotheken, ontdekken de bibliotheken van de pas opgerichte Dutch Caribbean Library Association steeds meer wat de meerwaarde van vergaande samenwerking in hun bijzondere context kan zijn. Wie zijn deze 'Dutch Caribbean' bibliotheken, hoe verloopt hun samenwerking en in welke mate past deze ontwikkeling in de toekomstvisies die nu ter discussie staan?

Margo Groenewoud

Buiten de regio moeten we nog wel eens uitleggen waarom de bibliotheken van de zes eilanden Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, St. Eustatius, St. Maarten plus Suriname de 'Dutch Caribbean' vormen – vooral omdat de (ei)landen staatkundig weinig of niets met elkaar te maken hebben. In de Caribische regio is het echter volstrekt logisch dat wij als 'Dutchies' een eenheid vormen. Op een regionale conferentie, bijvoorbeeld van de Caribische bibliotheekassociatie ACURIL, wordt dat goed zichtbaar. Wie de conferentiezaal binnenstapt, ziet een bont gezelschap van informatieprofessionals; een hechte groep, heel levendig en vol interactie. Totdat het programma begint en iedereen een hoofdtelefoon opzet die verbonden is met de tolken. Op dat moment wordt een essentieel knelpunt zichtbaar: het gebrek aan een gemeenschappelijke taal. Er worden vier

**'Het bibliotheekwezen
in de Dutch Caribbean
kan als nog
relatief traditioneel
beschouwd worden'**

'grote' talen gesproken, namelijk Frans, Spaans, Engels en Nederlands, maar geen van deze talen wordt door iedereen beheerst. En dus is er een sterke onderlinge band én lobby binnen de eigen taalgroep. Uiteraard is onze behoefte aan samenwerking veel meer dan een taalkwestie. Sterker nog, de taalsituatie in ons gebied is vrij complex en niet in alle opzichten een bindende factor. Op de Benedenwin-

den (Aruba, Bonaire en Curaçao) spreekt men Papiaments, op de Bovenwinden (St. Maarten, Saba en St. Eustatius) Engels. Alleen in Suriname is het Nederlands de dominante taal. Dat heeft natuurlijk consequenties voor de bibliotheken, zeker wanneer zij willen samenwerken. Voor taken zoals digitalisering van cultureel erfgoed is deze taalcomplexiteit niet erg relevant en is het vanuit de gedeelde cultureel-historische achtergrond uitermate zinvol om over de projecten op dit gebied afspraken te maken. Maar voor bijvoorbeeld onderwijsondersteuning en leesbevordering kan het wel knelpunten opleveren.

Oprichting DCLA

In 2008 werd in het verlengde van de ACURIL-conferentie het initiatief genomen tot een seminar voor alle bibliotheken in de 'Dutch Caribbean'. De ontmoeting van collega's tijdens ACURIL gaf een impuls aan de reeds bestaande behoefte aan meer contact en afstemming, overigens niet alleen met bibliotheken, maar ook met collega's uit gerelateerde informatie- en kennisinstellingen. Ook in 2009 en 2011 vond een seminar plaats en in deze ontmoetingen en de contacten erna ontdekten de veertig à vijftig deelnemers

Wie is...

Margo Groenewoud is sinds 2008 hoofd Library & Research Services aan de University of Curaçao (voorheen Universiteit van de Nederlandse Antillen). Zij studeerde Geschiedenis aan de Universiteit van Leiden en werkte in diverse functies in de kennis- en informatiesector.

Foto: Jason Margarita

.....

langzaamaan dat samenwerking niet alleen onontkoombaar is, maar tegenwoordig ook een stuk leuker en beter haalbaar dankzij internet. Zodoende is de basis gelegd voor de oprichting van de Dutch Caribbean Library Association (DCLA). De vereniging zal – mede dankzij steun van KulturA en het Prins Bernhard Cultuurfonds Caribisch Gebied – tijdens het vierde ACURIL-seminar in Suriname in het voorjaar van 2012 haar officiële oprichtingsvergadering houden.

Professionalisering en het gezamenlijk oppakken van het continuïteitsprobleem is een eerste belangrijk streven van de vereniging. De ‘Dutch Caribbean’ kent namelijk nauwelijks instroom van gekwalificeerd personeel voor haar bibliotheken en gerelateerde kennisinstellingen. Een tweede streven is dat van efficiëntie op alle denkbare gebieden: inkoop, automatisering maar ook fondsenwerving en aansluiting bij andere platformen en associaties. Last but not least zal onze fysieke en virtuele (potentiële) gebruiker profijt kunnen en moeten hebben van de samenwerking. Met name de mogelijkheden van gezamenlijke online dienstverlening, zoals een gezamenlijke catalogus en een digitale bibliotheek van ons gezamenlijk cultureel erfgoed, staan hoog op de wensenlijst.

Differentiatie binnen de eenheid

Een project hebben we in dat kader al in gang gezet: elf bibliotheken – tien van Curaçao en één van Aruba – verkennen de mogelijkheden tot het implementeren van gezamenlijke bibliotheekautomatisering met één zoekportaal. De Curaçaose universiteit is de trekker van dit project. Tijdens een aantal studiedagen hebben we eerst onze aandacht gericht op een gelijk kennisniveau en een gedeelde toekomstvisie. Nu werken we in drie werkgroepen aan een selectieonderzoek, een programma van eisen en een businessplan. Uiterlijk in januari 2013 zal het nieuwe systeem in gebruik genomen worden. Inderdaad, zo’n project is ‘een heel gedoe’ – zoals Bas Savenije dit jaar in zijn artikel in *InformatieProfessional* nummer 9/2011

‘We hebben nauwelijks instroom van gekwalificeerd bibliotheekpersoneel’

al voorspelde. Niet alleen dat heeft hij goed voorzien. In onze ervaring is de optie van geclusterde dienstverlening binnen een discipline, en dus over de organisatiegrenzen heen, het meest doorslaggevende argument voor de diverse bibliotheken om aan te sluiten bij het samenwerkingsverband. Differentiatie binnen de eenheid dus – in lijn met de visie van Savenije.

Een voorbeeld ter illustratie. Met de wens tot het gezamenlijk integraal automatiseren van het beheer en de ontsluiting van de bibliotheken van het Gemeenschappelijk Hof van Curaçao, Aruba en St. Maarten, de Universiteit van Aruba en de Universiteit van de Nederlandse Antillen kunnen we alle bestaande collecties op het gebied van het Antilliaans Recht virtueel samenbrengen en gezamenlijk presenteren. De dienstverlening aan zowel jurist als rechtenstudent, ongeacht diens functie of locatie, gaat hiermee met een enorme sprong vooruit, terwijl dit feitelijk slechts de basis legt voor het doorontwikkelen van die dienstverlening. In het verlengde hiervan zal bijvoorbeeld ook een scherper onderscheid gerealiseerd kunnen worden tussen de ‘eerste lijn’ (laagdrempelige studieomgeving, studiebegeleiding) en de ‘tweede lijn’ (gespecialiseerd aanbod van bronnen).

‘Een essentieel knelpunt is het gebrek aan een gemeenschappelijke taal’

Van achterstand naar voorsprong

Uiteraard is in sommige opzichten onze geografische context – waarbij binnen ons (ei)land alles relatief dichtbij is – een voordeel. Wat in onze situatie tevens zichtbaar wordt, is dat de kleinschaligheid en versnippering van ons werkveld, die jarenlang in ons nadeel werkten, nu – door betaalbare moderne technologische oplossingen, en een grote bereidheid tot samenwerking – in ons voordeel uitpakken. In veel opzichten is alles nog mogelijk; we beginnen vanuit een ‘blanco’ situatie. Het idee van een gezamenlijke catalogus

bijvoorbeeld bestaat al sinds 1980, maar de omstandigheden en randvoorwaarden ontbraken om de visie in praktijk te brengen. Veel bibliotheken werken nog steeds met een excelsheet of kaartenbak – een jarenlange ergernis die nu ook voordelen blijkt te hebben: die bibliotheken zijn nog aan weinig gebonden bij het instappen in een gezamenlijk traject. En dus kunnen ze de stap voorwaarts maken door toegankelijke technologie én de trekkracht van het collectief. Wat wij feitelijk ervaren is een omgekeerde ‘wet van de remmende voorsprong’. Je zou het de nieuwe ‘wet van de katalyserende achterstand’ kunnen noemen.

BES-eilanden

Zijn hiermee alle problemen en uitdagingen als sneeuw voor de – inderdaad bijna altijd schijnende – zon verdwenen? Uiteraard niet. De vorming van een associatie is voor veel te nemen stappen essentieel,

maar heeft ook zijn beperkingen. Een collectief kan nooit de zware lasten, waar met name de bibliotheken op de kleinere eilanden onder gebukt gaan, in zijn geheel opheffen. Wel kan het bijdragen aan het ondersteunen en versterken van deze bibliotheken.

Deze situatie is niet fictief. Bij de opheffing van de voormalige Nederlandse Antillen zijn op 10 oktober 2010 de eilanden Bonaire, Saba en St. Eustatius gezamenlijk doorgegaan als ‘Caribisch Nederland’. Daarmee zijn vanuit Nederland ook nieuwe wensen en normen geïntroduceerd. De bibliotheeksector op deze eilanden ontving eerder dit jaar een uitnodiging van het ministerie van OCW tot planvorming, gesteund door een aanbod van financiële middelen.

Op dit ogenblik is nog niet duidelijk in welke mate en in welk tempo de gewenste ontwikkelingen opgepakt kunnen worden. Wel heeft FOBID-directeur Marian Koren een aanzet gedaan tot het inventariseren van de haalbaarheid van de noodzakelijke planvorming op deze eilanden enerzijds, en de regionale ondersteuningsfaciliteiten anderzijds. In dit verband heeft ook zij geconstateerd dat onderlinge steun binnen de regio cruciaal kan zijn, maar dat daartoe een formele organisatievorm – zoals nu dus de associatie – een minimum vereiste is.

Slimme oplossingen

Uitwisseling van competenties, het vormen van een arbeidspool en het werken met virtuele teams; het wordt door de vorming van een associatie niet direct eenvoudig, maar het gaat wel steeds meer voor de hand liggen. Overigens zijn dergelijke werkvormen in de regio niet nieuw. Het spanningsveld om op het juiste moment over de juiste competenties te beschikken, is in een kleine samenleving een gegeven. Lange tijd werd een tekort aan competenties vanuit Nederland aangevuld met ‘technische bijstand’, maar – niets ten nadele van de betrokkenen – die tijd ligt nu wel achter ons. We kunnen heel veel zelf, alleen vraagt dat om slimme oplossingen en de oprechte bereidheid om voorbij de eigen grenzen te kijken. Het gevoel van absolute noodzaak helpt daarbij enorm, evenals het gevoel dat die nieuwe ‘wet van de katalyserende achterstand’ ons wel eens heel mooie dingen kan brengen. <

Bibliotheken van de Dutch Caribbean

Bezien door een Nederlandse bril kan het bibliotheekwezen in de Dutch Caribbean in veel opzichten als nog relatief traditioneel beschouwd worden.* Hoewel het voorzieningenniveau vrijwel overal permanent onder druk staat, heeft elke gemeenschap in elk geval een openbare bibliotheek. De grotere openbare bibliotheken hebben in de afgelopen jaren naast de traditionele functies ook aanvullende dienstverlening kunnen ontwikkelen, met name op het gebied van ICT en multimedia, op sociaal-educatief gebied en ook ten aanzien van de taak als kennis- en informatiecentrum voor de gemeenschap. In dat opzicht zien we hier dezelfde ontwikkelingen als in Nederland, zij het in een andere context en in een ander tempo. Echt anders is de situatie dat enkele openbare bibliotheken – kleinschalig als ze zijn – formeel zijn aangewezen als nationale bibliotheek. Daarmee hebben zij de wettelijke plicht tot het collectioneren en conserveren van lokale publicaties. Op Curaçao en Aruba zijn deze collecties inmiddels van onschatbare waarde.

Suriname heeft geen nationale bibliotheek; elke informatie-instelling heeft wel een eigen Suriname-collectie. Reden voor de diverse bibliotheektypen om zich te bundelen en deze informatie

gezamenlijk toegankelijk te maken. De documenten van Surinamers en over Suriname worden aangeboden op de website van de Nationale Database Suriname (www.nationallibrary.sr).

Naast de openbare bibliotheken kent de Dutch Caribbean een relatief groot aantal specialistische bibliotheken, zowel particulier als binnen instituten. Schatkamers van materialen die vaak nog nauwelijks ontsloten zijn. Dat die ontsluiting wél plaatsvindt, is van groot belang voor met name onderzoekers.

Op Aruba, Curaçao, St. Maarten en in Suriname bevindt zich een universiteit van waaruit lokaal en regionaal georiënteerd onderzoek wordt verricht. Op veel van de betreffende onderwerpen is weinig bronmateriaal gepubliceerd, maar wel veel grijze literatuur beschikbaar. De contacten van universiteitsbibliotheken met de lokale specialistische bibliotheken en instellingen zijn daarom van groot belang. Voor de universiteiten ligt daarnaast een bijzondere opdracht – en kostbare uitdaging – in het voorzien van toegang tot wetenschappelijke tijdschriftcollecties.

* Voor een overzicht: Peltier-Davis, C. (2007). *Caribbean libraries in the 21st century: changes, challenges, and choices*.

'Gaaf om als docent welkom te zijn in de keuken van andere organisaties'

Klaas Jan Mollema (1981), docent IDM Den Haag, staat naast zijn werk op De Haagse Hogeschool met zijn voeten in de klei als adviseur digitale content Bibliotheek Gouda. In deze aflevering van Weekboek beschrijft hij een – lange – werkweek als docent in de praktijk.

Klaas Jan Mollema

dinsdag
01 november

Vandaag geef ik toe aan de wens om 's ochtends goede koffie te gaan halen. Ik duik even naar buiten. Achter de school langs het Laakkanaal ontmoet ik een collega van Communication & Multimedia Design, met wie ik een onderzoek doe naar fysieke en digitale leeromgevingen. Het onderzoek vindt plaats in het kader van het HHS high potential-programma, waaraan wij allebei deelnemen.

Al snel komen we uit bij onze eigen leercurve en de manier waarop we in ons werk uitdagingen aangaan. Het geeft ons beiden energie als we een bestaande situatie ombuigen naar een nieuwe. Bijvoorbeeld wanneer we binnen de huidige kaders van het onderwijs toch een nieuwe leeromgeving neerzetten. Beiden zijn we overtuigd van een leer- en werkomgeving voor studenten en docenten waarin een grote eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheid tot aanpassingen een belangrijke rol speelt. We besluiten vaker te gaan 'hacken', dat wil zeggen: nieuwe producten ontwikkelen vanuit bestaande dingen of situaties.

In de middag presenteren onze voltijdstudenten uit het eerste jaar door hen ontwikkelde promotionele websites uit hun eerste opdracht. Een groep heeft zelfs een app gemaakt waarin op een slimme manier informatie voor jongeren is gepresenteerd. In het colofon wordt de rol van de informatiespecialisten uitgelicht. Smart!

Opgedane inspiratie uit de presentaties neem ik direct mee in het teamoverleg IDM Den Haag, waarin we behalve onderwijsontwikkelingen ook de PR van de opleiding bespreken. 's Avonds presenteren de tweedejaars hun opdracht om een documentmanagementsysteem

maandag
31 oktober

Soms weet ik het al op de eerste werkdag: het gaat weer *een energiegevende week* worden. Op weg naar de tram in de Scheveningse zeemist dringt ook nu dat gevoel tot me door. Ik start de maandag in de koffiecruiser van De Haagse Hogeschool. Ik besluit om hier vaker goede koffie te halen aan het begin van een werkdag ☺

De opleiding IDM heeft een assessmentweek, waarbij opdrachtgevers de resultaten van acht praktijkopdrachtweken krijgen te zien, gemaakt door de voltijders en deeltijders. Verschillende presentaties wisselen elkaar af en het is de kunst om als docent steeds een balans te vinden tussen inhoudelijke beoordeling en persoonlijke feedback.

Gelukkig heb ik 's middags wat tijd om achter mijn bureau de

opbouw van de expositie voor de open dag van aanstaande zaterdag in gang te zetten en me voor te bereiden op de productpresentaties van vanavond. De producten die studenten opleveren beloven mooie presentaties. 's Avonds assessmentpresentaties van het gloednieuwe project 'GEO-minor'. Dit project is afgelopen zomer ontwikkeld samen met het werkveld. Het heeft er afgelopen acht weken toe geleid dat de opleiding nu een onderwijsperiode heeft die gericht is op het belang en de ontwikkeling van geografische informatiesystemen. Voor de betrokken externe docenten Jochem Mollema (ver familielid) van Unafact en Antoine Gribnau van de Gemeente Den Haag breekt het uur van de waarheid aan. Zijn de studenten zover gekomen, zoals we

deze zomer hadden ingeschat? Het valt niet tegen – de vier groepen presenteren elk bijzondere resultaten. Twee groepen hebben nagedacht over een presentatieomgeving voor het ingenieursbureau van de gemeente, terwijl de andere groepen innovatieve concepten hebben ontwikkeld om Haagse Duurzaamheidsprojecten in kaart te brengen. Dat laatste in het kader van 'Den Haag klimaatneutraal 2040'. In een gezellige, maar professionele sfeer wisselen scherpe analyses, inhoudelijke aanvullingen en humoristische kwinkslagen elkaar af. De deeltijdstudenten zijn merkbaar enthousiast over de afgelopen periode. Die sfeer houden we nog even vast tijdens een afsluitend biertje in Café Siezo, onder De Haagse Hogeschool.

<

te ontwerpen in de nieuwste versie van Sharepoint (2010) en Office 365. Het valt me opnieuw op hoe ver ook de deeltijders, in een beperkte tijd, hun producten heel toepasbaar uitwerken. Vooral de slimme omgeving, gemaakt voor de verhuur van een lokaal schaakcentrum, valt bij mij in de smaak. Dat alles dankzij de goed uitgewerkte workflows: werkprocessen die geïnitieerd en gestuurd worden vanuit Sharepoint.

Na een afsluitend biertje in Café Siezo met de tram naar huis. Tijdens de reis chat ik via Facebook met een voltijdstudent. Ze vertelt me over haar plannen met een stage bij de Bibliotheek Gouda, mijn oude werkgever. Met mijn (jonge) digitale kennis en multidisciplinaire blik heb ik een wezenlijke bijdrage mogen leveren aan de digitale dienstverlening van deze bibliotheek. Directeur Nan van Schendel heeft me eind september bovendien uitgenodigd om zitting te nemen in een pool van experts van de bibliotheek, om ook in de toekomst gebruik te kunnen maken van mijn expertise en kennis over digitale content. Het blijft gaaf om als docent welkom te zijn in de keuken van andere organisaties. IDM Den Haag staat altijd open voor dit soort samenwerkingen met het werkveld. Het is erg laat als ik mijn laptop dichtklap. <

woensdag 28 september

Voeten-in-de-klei-dag. 's Ochtends al vroeg op weg naar Delft, voor een gesprek bij full-service internetbureau Tam Tam over een nieuwe intensieve samenwerking met IDM Den Haag. Bijvoorbeeld bij het tweedejaarsproject Sharepoint, maar ook bij projecten op het gebied van multimediabeheer, kennisbeheer, social web, Het Nieuwe

Werken en web 3.0-ontwikkelingen. Na een kijkje in de keuken bij dit bedrijf van formaat rijd ik terug naar Den Haag, mét een lijstje concrete aanknopingspunten voor samenwerking en een potentiële baan voor een van onze afstudeerders. In de auto bel ik betreffende student direct op.

's Middags weer een flinke rij

projectpresentaties. Ook dit keer weten de uitkomsten van de eerstejaars me flink te verrassen. De kwaliteit, maar vooral de inventiviteit van de projecten en het enthousiasme waarmee studenten gewerkt hebben, inspireren me om 's avonds direct een aantal aanpassingen te doen op onze opleidingswebsite IDMdenhaag.nl. <

donderdag 03 november

Onderwijsdag op De Haagse Hogeschool. Onze werkgever investeert in het volledige personeelsbestand door een stevig programma neer te zetten over Teaching and Learning. Een goed initiatief, maar ik heb nog zoveel correctiewerk dat ik moet doornemen... Hoewel ik me heb opgegeven voor vier lezingen, neemt de twijfel toe of ik alles op tijd af krijg. Ik besluit om door te werken en ik probeer tijdens de netwerkmomenten aanwezig te zijn.

Terwijl ik toetsuitwerking na toetsuitwerking voorzie van punten en een cijfer, presenteert collega Peter Becker op de Onderwijsdag de principes van Het Nieuwe Werken, waarbij hij voortbordurt op het door IDM-studenten ontwikkelde boek *Het nieuwe werken volgens generatie Y*. Na afloop brengt hij me stroopwafels en doet hij verslag van de enthousiaste reacties op zijn presentatie. <

KLAAS JAN MOLLEMA

31.10-04.11.2011

vrijdag 04 november

De een na laatste werkdag van deze drukke week. Zaterdag is het namelijk open dag op De Haagse. Omdat we vanmiddag al beginnen met het opbouwen van de stands, bereid ik in de ochtend nog wat praktische zaken voor. Tussen de middag presenteren de voltijdstudenten

van het tweede jaar het project 'Semantic networks'. In de software van het Delftse bedrijf Trezorix ontwikkelden zij afgelopen weken een referentiestructuur over biodiversiteit. Door het koppelen van diverse informatieconcepten (zoals herkomst, ontdekkingsgebied, ontdekker

en leefgebied) ontstaat bij elk van de projectgroepen een waar semantisch netwerk. Een van de projectgroepen heeft de opdracht zo goed uitgewerkt, dat ze een plek verdient op de aankomende NVB Congresdag in Ede, tijdens de track 'Web 3.0'.

's Avonds geniet ik samen met

IDM-collega's in Theater Digenia van de cabaretvoorstelling van Daniël Arends. Fijn ontspannen voordat morgen de Open Dag begint. Een dag die een goede toekomst belooft. Ik weet zeker dat ons enthousiasme in het team en het vakgebied overslaat op de nieuwe generatie studenten. <

AGENDA

december

6-9 december

DISH: DIGITAL STRATEGIES FOR HERITAGE. Conference

Plaats: Rotterdam

www.dish2011.nl

8 en 9 december

BIBLIOTHEEKWEEDAAGSE: KIEZEN ÉN DELEN

Plaats: Groningen

www.sioh.nl/b2d/

januari

10 januari

AAN DE SLAG MET RDA. Eendaagse cursus.

Ook op 27/3, 19/6, 18/9 en 4/12

Plaats: Rotterdam

www.ingressus.nl

24 januari

BUSINESS INTELLIGENCE & DATAWAREHOUSING 2012

Van informatie naar actie. Congres

Plaats: Den Bosch

bid.heliview.nl

24 januari

HAAL MEER UIT SHAREPOINT

Start tweedaagse workshop

Plaats: Voorburg

GOopleidingen.nl

februari

9 februari

SURF ONDERZOEKSDAG

Plaats: Utrecht

www.surf.nl

maart

20 maart

EREADING & TABLET EVENT

Plaats: Bussum

www.ereadingevent.nl

20 maart

DOCUMENT & WORKFLOW MANAGEMENT 2012. Congres

Plaats: Ede

www.heliview.nl

Op zoek naar de toekomst

Als docent information retrieval aan de HvA, bij GO opleidingen en VOGIN heeft Eric Sieverts vele generaties informatieprofessionals mede opgeleid. Als medewerker Research & Development bij de afdeling Innovatie en Ontwikkeling van de UBU wijst hij de weg naar de nieuwste ontwikkelingen op ons vakgebied. Maar deze duizendpoot gaat met pensioen. (Hij zal overigens nog wel wat werkzaam-

heden continueren, zoals het redacteurschap bij *InformatieProfessional*.) Ter gelegenheid daarvan organiseren de

Eric Sieverts

Hogeschool van Amsterdam en de Universiteit Utrecht op 13 januari het seminar: 'Op zoek naar de toekomst'. De nieuwste ontwikkelingen op het gebied van informatie retrieval worden besproken, mogelijke toekomstscenario's worden geschetst. Na afloop is er een borrel.

HvA Kohnstammhuis, Wibautstraat 2-4, Amsterdam. Vanaf 13.30 uur is de zaal open, start programma om 14.00 uur. Aanmelden via SievertsSeminar@gmail.com.

BOBCATSSS 2012

BOBCATSSS viert op 23, 24 en 25 januari zijn twintigste verjaardag. Het jaarlijkse congres voor informatiespecialisten begon ooit in Amsterdam en keert daar nu terug. Studenten en medewerkers van de Hanzehogeschool Groningen, de Hochschule der Medien (Stuttgart) en de Hogeschool van Amsterdam bereiden samen deze jubileumeditie voor. Maar liefst 200 bijdragen zijn ingezonden door 32 landen wereldwijd: India, Zuid-Afrika, de VS, Brazilië en veel Europese landen. De bijdragen hebben alle als thema 'Information in E-motion'. Informatie is tegenwoordig

overal en continu digitaal in 'beweging' en ook beschikbaar via kanalen zoals Twitter. Deze ontwikkelingen roepen juridische, technische en sociologische vragen op die allerlei emoties teweegbrengen. Informatiespecialisten spelen een cruciale rol bij het vormgeven van de informatiesamenleving. De opening is op 23 januari in het Tropenmuseum (KIT). Keynote speakers Geert Lovink en Karin Spink houden een prikkelende presentatie over respectievelijk 'A world beyond Facebook: Alternatives in Social Media' en 'Privacy is the cornerstone of personal safety'. Het congres

bestaat verder uit parallelsessies, workshops en lezingen van studenten, docenten en professionals.

www.bobcatss2012.org

Foto: Jelte Nijboer

Banier van BOBCATSSS in Zadar, Kroatië, 2008

april

3-4 april

E-LEARNING CONGRES 2012

Plaats: Den Bosch

www.e-learningevent.nl

12 april

BIBLIOTHEEKPLAZA 2012

Plaats: Amsterdam

www.probiblio.nl

augustus

11-17 augustus

78TH IFLA CONGRES

Plaats: Helsinki

conference.ifla.org/ifla78

december

15 november

NVB 100 JAAR. Jubileumcongres

Plaats: Utrecht

www.nvb-online.nl

Zie InformatieProfessional.nl

Op zoek naar conferenties en andere bijeenkomsten in de komende maanden? Surf voor een compleet agenda-overzicht naar www.informatieprofessional.nl

Data staan op de agenda

Ruim anderhalf jaar geleden is deze rubriek over 'data' van start gegaan. Met deze aflevering sluit Eric Sieverts de serie af.

Eric Sieverts

Bij de start van deze rubriek waren data voor veel informatieprofessionals nog een vrij nieuw onderwerp. Intussen lijkt dat absoluut niet meer het geval. Daarmee wil ik niet beweren dat (alleen) deze rubriek aanjager voor die toegenomen bewustwording is geweest. Recent was er natuurlijk de affaire Stapel. Discussies over het belang van het opslaan en vooral de openbaarheid van onderzoeksdata bereikten daardoor zelfs de voorpagina van Nederlandse kranten. Niet dat vastleggen en openbaar maken van onderzoeksgegevens waterdichte garanties biedt dat er niet met die gegevens gesjoemeld is. Maar het vergroot wel de kans dat ergens iemand argwaan krijgt. Fraude in biomedisch onderzoek is in het verleden ook ontdekt omdat men zag dat er iets mis was met plaatjes – ook 'onderzoeksdata' – bij de betreffende artikelen.

Onderzoeksdata

Een belangrijke rol heeft ook SURFfoundation gespeeld, dat de afgelopen twee jaar een stroom rapporten uitbracht over allerlei aspecten van beheer en gebruik van onderzoeksgegevens.¹ In deze rubriek is veelvuldig naar die rapporten verwezen. Daarnaast organiseert SURF bijeenkomsten van het onderzoeksdataforum. Vrijwel

alle universiteiten en wetenschappelijke onderzoeksinstituten nemen daarin deel, in veel gevallen via medewerkers die aan de bibliotheek gelieerd zijn. Maar daarnaast richt SURF zich ook op de onderzoekers zelf. Die moeten uiteindelijk besluiten hun gegevens toegankelijk te maken. Zelfs NWO dringt er intussen sterk op aan dat die onderzoeksgegevens openbaar gemaakt worden.

Big data

Het voorgaande wekt wellicht de indruk dat 'data' alleen in de

wetenschappelijke wereld een issue is. Dat is zeker niet het geval. Ook in het bedrijfsleven heeft men vanuit een heel ander gezichtspunt belangstelling voor wat men daar intussen Big Data noemt. De *Automatisering Gids* van 11 november wijdde daar zelfs een special aan.² Daaruit werd duidelijk dat niet alleen analyse en nuttig gebruik van vaak automatisch gegenereerde data aandacht vragen, maar vooral de omvang en groei daarvan – een verdubbeling elke achttien maanden.

Linked Data

De in het begin van deze serie besproken 'linked data' evolueren intussen meer naar Linked Open Data, doordat nadrukkelijker een relatie met Open Access wordt gelegd. Ook vanuit de bibliotheek- en erfgoedhoek wordt – nationaal en internationaal – naar Linked Data gekeken. Zo hield in mei een groep Nederlandse belangstellenden in Haarlem een brainstorm over erfgoed en linked data.³ En recent is de 'Library Linked Data Incubator Group' van W3C met

een eindrapport uitgekomen.⁴ Ondanks die initiatieven en de groei van de hoeveelheid beschikbare linked data⁵ merkt de gewone internetgebruiker daar nog niet zo veel van. Er zijn nog geen echte 'killer applications' (zoals Bert Degenhart Drenth in het vorige nummer van *InformatieProfessional* ook al opmerkte).

Praktijk

Die laatste opmerking wijst erop dat op allerlei terreinen de praktijk nog wat weerbarstig blijkt. Zo wordt bij de UB Utrecht nog maar mondjesmaat gebruik gemaakt van het daar geïnstalleerde Dataverse Network, waarin onderzoekers zelf opslag en toegang tot hun onderzoeksgegevens kunnen regelen. Onderzoekers die het nut al onderkennen, komen vaak uit domeinen waar men internationaal al iets geregeld heeft. Degenen voor wie dat niet geldt, kijken de kat nog even uit de boom. Niettemin zijn in Utrecht wel al stappen genomen om het makkelijker te maken lokaal opgeslagen gegevens, tegen de tijd dat de eigenaar ze voldoende heeft uitgemolken, naar DANS door te sluizen.

Nu data intussen ook bij de informatieprofessional op de agenda staan, is de tijd gekomen deze serie af te sluiten. Het wachten is op 'gewone' artikelen die aandacht besteden aan verdere interessante ontwikkelingen op dit terrein. <

Noten

- 1) De meeste van die rapporten zijn te vinden op <http://tinyurl.com/2fob8o9>
- 2) <http://www.automatiseringgids.nl/dossiers/ag-themamaand-big-data>
- 3) <http://www.dcl11.net>
- 4) Library Linked Data Incubator Group Final Report <http://tinyurl.com/67qap9s>
- 5) <http://lod-cloud.net>

Eric Sieverts is redacteur van *InformatieProfessional*

Bron: NOS.nl

**STEUN BIBLIONEF / WWW.BIBLIONEF.NL /
POSTBANKNR: 258485**

36 - InformatieProfessional | 12 / 2011

Koopman Collectie

Tot 15 januari

De Koopman Collectie, waarin de wereld van de moderne kunst en die van het boek samenkomen, verlaat de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag slechts bij hoge uitzondering. Haar komst naar de Bibliotheca Wittockiana in Brussel is dan ook een première voor België. Meer dan zestig boeken uit de

Koopman Collectie zijn te zien in de tentoonstelling 'Stemmen en visies. De kunst van het Franse boek in de Nationale Bibliotheek van Nederland'.

Bibliotheca Wittockiana, Museum van de boekband en de boekkunst, Bemelstraat 23, Brussel. Geopend: di t/m za 10-17 uur.

Foto: Koninklijke Bibliotheek

Compositie in kleur van Fernand Léger en tekstpagina uit: Blaise Cendrars, 'La fin du monde, filmée par l'Ange N.-D. Roman', 1919 / Collectie Koopman

Anatomie verbeeld

Tot 15 januari

De tentoonstelling 'De ontdekking van de mens. Anatomie verbeeld' verhaalt over de zoektocht van de mens naar de werking van zijn lichaam. Aan de hand van boeken, prenten, preparaten en modellen uit de medische collecties van de Universiteit van Amsterdam worden drie thema's uitgewerkt: de verbeelding (het menselijk lichaam op tekeningen en in

diverse grafische technieken), de ontleding (preparaten en modellen) en de interpretatie (de zoektocht naar de minder tastbare aspecten van al deze medische kennis).

Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam, Oude Turfmarkt 129 (Rokin), Amsterdam.

Geopend: di t/m vr 10-17 uur; za en zo 13-17 uur.

Titelblad van 'De re anatomica libri XV' Venezia 1559 van Realdo Colombo (1516-1559, hoogleraar anatomie in Padua)

Foto: Stephan van der Linden

Enge dingen

Tot 20 februari

Het thema voor de tentoonstelling 'Enge dingen: het aangestaste lichaam' is aangedragen door gastconservator Adriaan van Dis. Als jonge jongen vond Van Dis in de boekenkast van zijn grootvader tal van boeken, waarin afbeeldingen van het menselijk lichaam waren opgenomen. Zijn fascinatie voor de plaatjes was niet gelegen in de oorzaak van de verminkingen, maar vooral in de aantrekkings-

kracht van de afbeeldingen zelf en de huivering die zij tot gevolg hebben bij de lezer en toeschouwer. De expositie combineert beeldmateriaal uit medische boeken met driedimensionale wasmodellen. Hierdoor ontstaat een visueel palet van het aangestaste lichaam uit vooral de negentiende en twintigste eeuw. **Museum Meermanno, Prinsessegracht 30, Den Haag. Geopend: di t/m zo 12-17 uur.**

Pionier in kleur

Van 16 december tot 14 maart

Foam presenteert het eerste grote overzicht in Nederland van het werk van Joel Sternfeld (1944, New York), een van de pioniers in de kleurenfotografie. Samen met William Eggleston en Stephen Shore zorgde Sternfeld er in die jaren zeventig voor dat kleurenfotografie een geres-

pecteerd artistiek medium werd. Tot die tijd werd kleur al veel gebruikt in reclame- en amateurfotografie, maar in musea en galleries was het nauwelijks te zien. **Foam, Keizersgracht 609, Amsterdam. Geopend: dagelijks 10-18 uur; do en vr 10-21 uur.**

© Courtesy of Joel Sternfeld and Lühring Augustine, New York

'Summer Interns Having Lunch, Wall Street, New York, August 1987'. Uit Joel Sternfelds serie 'Stranger Passing'

PROFESSIONAL IN HET NIEUWS

Vind je het jammer om op te houden met werken? Ja en nee. Ja, omdat ik de vele collegiale contacten zal missen. Nee, omdat ik er naar uitkijk mijn eigen tijd te kunnen invullen.

Wat ga je in de toekomst doen? Deze winter: alles wat thuis is blijven liggen aanpakken en een beetje onthaasten. Komend voorjaar: plannen maken hoe ik verder mijn tijd wil besteden.

Wat zijn volgens jou de opvallendste veranderingen in het vak geweest? Wat John Mackenzie Owen begin november in zijn afscheidscollege zei, vond ik heel treffend: de vanzelfsprekendheid van informatietechnologie – in alle onderdelen van het vak.

Is de informatieprofessional zelf ook veranderd? Ja, anders kun je niet meer functioneren als IP'er.

Gaat de beroepsgroep voldoende met zijn tijd mee? Aandacht voor opleiding en ontwikkeling is cruciaal! Dat geldt zowel voor medewerkers individueel als voor organisaties en instellingen. Maar hoeveel organisaties hebben een wel-doordacht opleidingsbeleid?

Wat is het leukste project dat je hebt gedaan en waarom? Dat is moeilijk

Marianne Pothoven (1946) was werkzaam als senior beleidsadviseur Koninklijke Bibliotheek. Zij gaat met pensioen.

kieszen na een werkzaam leven van 45 jaar... Bij de KB mijn rol als 'fusieduwer' in 1999/2000. Ik kreeg van de algemeen directeur opdracht een fusieplan voor de hoofdafdelingen Publieksdiensten en Centrale Catalogi op te stellen. Twee eerdere pogingen waren niet van de grond gekomen. Je kunt je wel voorstellen hoe de medewerkers zich voelden toen ik als reorganisatiecoördinator nummer drie langskwam. Toch kwam er een goed resultaat uit, juist dankzij de inzet van de medewerkers. Dit werd het begin van een hele serie interne reorganisatieopdrachten. Verder heb ik als beleidsmedewerker Onderwijs en Onderzoek bij de Universiteit Utrecht heel goede herinneringen aan de voorbereiding van het huidige Universiteitsmuseum van de UU. De ambtenaar van wie ik dit onderwerp

overnam, had een voorstel geleverd het museum geheel op te heffen, maar dat vond Hans Rosenberg, de toenmalige portefeuillehouder in het College van Bestuur, te ver gaan. En o ja, laat ik hier ook de oprichting en eerste (soms woe-lige) jaren van *InformatieProfessional* noemen. Ik maakte als nieuwsredacteur de overstap van het vaktijdschrift *Open* naar *InformatieProfessional*.

Welke studie heb je gedaan? MO A Nederlands.

Andere opleidingen? Zoals veel van mijn generatiegenoten ben ik het vak ingestapt via de (oude stijl) GO-bibliotheekopleidingen (A-wetenschappelijke bibliotheken en D-leidinggevende functies). Daarna, vanaf begin jaren tachtig: allerlei cursussen op het gebied van beleidsontwikkeling, planning en kennismanagement.

Je allereerste baan? Secretaresse van de hoogleraar-directeur van het Instituut De Voors voor Nederlandse taal- en letterkunde van de Universiteit Utrecht (in 1967). Al na een paar maanden ging ik ook de bibliothecarisse assisteren. Toen zij na ruim een jaar vertrok, werd ik haar opvolger.

Wat is je favoriete site of weblog? De weblog van Inge Angevaere (NCDD): digitaalduurzaam.blogspot.com.

En je favoriete literaire werk? Homerus' *Odyssee*.

Heeft het papieren boek nog toekomst? Voor mij wel.

Welke elektronische publicatie las je het laatst? Het UKB Beleidsplan 2011-2015. Mijn collega Martina bracht me een paar dagen later de papieren versie.

De beste zoekmachine die je kent? Google is meestal goed genoeg. Kom ik er niet uit, dan klop ik aan bij mijn KB-collega Jenny Mateboer.

Je favoriete vrijetijdsbesteding? Verre reizen maken, wandelen in de natuur, tuinieren, discussiëren. Liefst in combinatie.

Wat zou je geweest willen zijn als je geen informatieprofessional was geweest? Bioloog of geoloog. Lekker buiten op stap met in mijn rugzak een stuk of wat boeken uit de bibliotheek op de ereader. <

OVERSTAP

>> Cubiss heeft **Mirjan Albers** in dienst genomen als adviseur Educatie. Albers komt van de Bibliotheek Helmond-Peel, waar zij domeinspecialist Voortgezet Onderwijs was.

>> **Eva Biesiot** is per 1 december gestart als senior pers-voorlichter bij het Van Gogh Museum. Hiervoor was zij drie jaar communicatieadviseur bij de Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam.

>> **Marg van der Burgh** is de nieuwe programmamanager van Metamorfoze, het nationaal programma voor het behoud van

het papieren erfgoed. Hiervoor was zij projectleider van Early Dutch Books Online.

>> **Nicolien Govers** werkt sinds 1 november als parttime relatiebeheerder voor de NVB. Zij neemt een deel van het werk van **Jan van der Burg** over die per 1 maart 2012 met pensioen gaat. Govers is tevens werkzaam als projectleider Retail-Service bij de Bibliotheek Midden-Brabant.

>> Het Utrechts Archief heeft

Eva Biesiot

Marg van der Burgh

Nicolien Govers

Bas de Groot

Marco Wolf

Bas de Groot aangesteld als Archiefinspecteur. De Groot was hiervoor senior consultant bij VHC.

>> De afdeling DocuMedia van de NOS heeft een nieuwe informatiespecialist nieuwsredactie: **Olaf Hartjens**. Hartjens komt van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, waar hij als av-documentalist werkte.

>> **Harriet de Man** is als team-

leider Informatiemanagement gestart bij de Openbare Bibliotheek Amsterdam. Zij werkte eerder als productmanager EMEA WorldCat Services bij OCLC.

>> **Marco Wolf** heeft zijn functie als manager ondersteunende diensten bij Selexyz verruild voor die van hoofd Collectiediensten bij de Universiteitsbibliotheek Nijmegen. <

Mail Overstaptips naar redactie@informatieprofessional.nl

> **BOEKEN - EN**

ABONNEMENTENSERVICE

EBSCO Information Services

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

Van Dijk Zakelijk

Postbus 486
3990 GG Houten
Tel 088 234 59 00
Fax 030 638 69 58
klantenservice@vandijkzakelijk.nl
www.vandijkzakelijk.nl

Leverancier van vakinformatie. Laat het beheer over uw abonnementen-pakket en boekbestellingen aan Van Dijk Zakelijk over, en creëer voor uzelf overzicht en kostenbesparing.

> **CONSULTANCY**

> **ADVIESBUREAUS**

InfoManagement

Peelstraat 135
1079 RN Amsterdam
Tel 020-2215192
info@infomanagement.nl
www.infomanagement.nl

Infomare

Postbus 333
4530 AH Terneuzen
Tel 0115-608699
www.infomare.eu

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
Fax 010-2060261
www.ingressus.nl

Reekx

Damsterdiep 231
9713 ED Groningen
Tel 050-3124618
Fax 050-3120592
www.reekx.nl

> **ICT DIENSTVERLENING**

BeeSmart

Pieter Bruegelstraat 14
7731 SK Ommen
Tel 088-2337627
Fax 088-2337650
info@beesmart.nl
www.beesmart.nl

BeeSmart is een innovatief ICT-bedrijf met unieke oplossingen voor o.a. cashless dienstverlening, outsourcing, compleet beheerde diensten op het gebied van gaming en wifi, maar ook oplossingen voor printing en telefonie.

> **INFORMATIEPROVIDERS**

> **HOSTS**

EBSCO Information Services

Postbus 204
1430 AE Aalsmeer
Tel 0297-386386
Fax 0297-386387
www.ebsco.nl

> **OPLEIDINGEN**

> **CURSUSSEN**

> **BIJSCHOLING**

Erasmus Academie

Postbus 1738
3000 DR Rotterdam
Tel 010-4081839
info@erasmusacademie.nl
www.erasmusacademie.nl

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260, Fax 010-2060261
www.ingressus.nl

GO opleidingen

Postbus 164
2270 AD Voorburg
Tel 070-3512380
Fax 070-3549789
www.GOopleidingen.nl

HvA / Archiefschool

Postbus 1025
1000 BA Amsterdam
Tel 020-5954788
www.archiefschool.nl

> **PERSONEEL**

> **WERVING & SELECTIE**

> **DETACHERING**

Ingressus

Postbus 2341
3000 CH Rotterdam
Tel 010-2060260
Fax 010-2060261
www.ingressus.nl

Randstad/ProBiblio

Opaallaan 1180
2132 LN Hoofddorp
Tel 023-5546275
www.probiblio.nl/randstad

Reekx

Damsterdiep 231
9713 ED Groningen
Tel 050-312 46 18
Fax 050-312 05 92
www.reekx.nl

> **SOFTWARE**

Adlib

postbus 1436
3600 BK Maarssen
Tel 0346-586800
Fax 0346-561655
www.adlibsoft.com

Infor Library

and Information Solutions
Pettelaarpark 103
5216 PR 's-Hertogenbosch
Tel 073-6205222
Fax 073-6205298
www.vubis-smart.com

Librix

Postbus 102
7140 AC Groenlo
Tel 0544-471111
Fax 0544-465814
www.nedaplibrix.com

> **UITGEVERS**

ProQuest

The Quorum, Barnwell Road
Cambridge CB5 8SW
United Kingdom
Tel +44-(0)-1223215512
Fax +44-(0)-1223215513
www.proquest.com

Ook een vermelding van uw bedrijf? Bel Jocelyne Koenders bij Acquire Media op 038-4606384 of mail jkoenders@acquiremedia.nl.

Henriette Reerink	Ari Rouvari	Lotte Baltussen	Max Arends
Sto Huvila	Tapani Sainio	Victor de Boer	Joyce Ray
Aarah Stierch	Frank Meijer	Judith van Gent	Dick Rijken
Norman Rodger	Katie McFadden	Marieke van Erp	Susan Reilly
	Kate Fernie	Susan Lêgene	Kate Lindsay
	Marino Jaén Espinosa	Guus Schreiber	Alun Edwards
Samuel Jones		Rui Guerra	Ylva Berglund
Melissa Terras	Johan Carlström	David Jonas	David Hopes
Timothy Jones	Sorin Hermon	Trilce Navarrete	Pim Luiten
Len Fleurbaay	Miriam Lerkenfeld	Albert Boekhorst	Jesse de Does
Patrick Heneise	Tobias Golodnoff	Rinke Smedinga	Leila Liberge
Eert Nulens	Ari Häyriinen	Anne Vroegop	Barbara Capel
Sylvie d'Haene	Fredrik Palm	Simon Tanner	Doron Goldfarb
Mikael Vakkari		Alexandra Woodall	Dieter Merkl
Galerie Wallace	Michael Edson	Mike de Kreek	Bouchra Filali
Jim Causer	Katherine Watson		Areti Damala
Austin Tonra			Peter van der Doel
Anthimos Mavrikas	Nadine Leloup	Marco Streefkerk	Ebelien Pondaag
Maarten Dammers	Frans Hoving	Martijn Arnoldus	Josef Froschauer
Marianne Fokkens	Hans de Haan	Theo Meereboer	Martin Weingartner
Se van Zeeland	Martijn Pater	Sander Limonard	Ronald Lenz
Jim de Haan	Martijn Stevens	René Tol	Henrik Summanen
Na Dijkman	Jane Finnis	Pepijn Lemmens	Hildelies Balk
Grant McNulty	Sandra Fauconnier	Bart Grob	Katrien Depuydt
Liam McNulty	Charles Leadbeater		
Gram Wiercx		Paul Stork	Friedel Grant
Eth van Hooland	Max Majorana	Arianne Neijenhuis	Margriet Schavemaker
Lella Hollander	Douwe Huizing	Ralph Kits	Hans van der Linden
Annalot Vijn	Cas Verholt	Aubéry Escande	Marco de Niet
Aj van Vliet	Johan Oomen	Monika Lechner	Jim Michalko
George Lodewijk	Merete Sanderhoff	Petra Schoen	Johan Oomen
Anna Marttila	Peter Samis	Iris Douma	Anra Kennedy
Erwin Verbruggen	Kristof Michiels	Sylvie d'haene	Ingeborg Bennink
Va van Passel	Lawrence Chiles	Nikki Timmermans	Anne-Marie Kremer
Alga van Oost	Hein Wils		

Anne-Kathrin Kuhlemann
Clifford Lynch

already over 250 participants

register now at www.dish2011.nl

6-9 December 2011, WTC, Rotterdam

DISH